Hebr. Ej. 661
Rabinovits

הַכֶּרֶם

אַ שֵׁיינֶער פַּיינֶער וַויין גָּארְטֶען.

מאת

יוסף אהרן ראבינאוויץ.

(מטיף דפה ווילנא).

כִּי כֶרֶם ה׳ צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל. (ישעיה, ה).

וּשְׁתוּ בַיַּיִן מָסָכְתִּי. (משלי).

ווילנא

בדפוס, י. פיראָזשניקאָוו.

תרס"ד

הַכֶּרֶם

אַ שֵׁיינֶער פַּיינֶער וַויין גָּארְטֶען.

מאת

יוסף אהרן ראבינאוויץ.

(מטיף דפה ווילנא).

כִּי כֶרֶם ה׳ צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל. (ישעיה, ה).

וּשְׁתוּ בַּיַּיִן מָסָכְתִּי. (משלי).

ווילנא, תרס״ד, בדפוס, י. פיראָזשניקאָוו.

„ГАКЕРЕМЪ“

Бесѣды о благочестіи.

О. Рабиновича.

Вильна. Типографія И. І. Пирожникова, Завальная ул. д. № 1147

1904.

Дозволено Цензурою 17-го декабря 1903 г. Вильна

הַכֶּרֶם *)

פרק א.

יַעֲקֹב הֶחָכָם

יַעֲקֹב דֶער קְלוּגִינֶקער.

אוּנְזֶער גַאנְצֶער פֶעלֶער אִיזְט הַיינְטִיגֶע יָאהרֶען גֶעוָוארֶען בַּייא אוּנְז וָואס מִיר זַיינֶען גִיוָוארֶען צוּא קְלוּג, זִיךְ אַוֶועק גִילָאזֶען צוּא פִיהל אוֹיף דֵיינֶקֶען אוּנְד קְלֶערֶען, מִיר טוּעֶן נִיט וִוי אוּנְזֶערֶע רִיכְטִיגֶע גוּטֶע פְרַיינְד דִיא רִיכְטִיגֶע קְלוּגֶע הָאבֶּען אוּנְז גֶעהֵייסֶען, מִיר פָאלְגֶען נִיט זֵייֶער פְּרָאגְרַאמֶע וֶועלְכֶע זֵייא הָאבֶּען אוּנְז אוֹיפְגֶעגֶעבֶּען, מִיר גֵייֶען נִיט אִין זֵייֶער וֶועג וֶועלְכֶע זֵייא זַיינֶען גִיגַאנְגֶען.

---

*) מיר געפֿינען אַז דער הייליגער פראָפֿעט יחזקאל ווען ער נעמט אַרום שילדערען די הייליגע פֿאלק אידען גלייכֿט ער זייא צוא אַגפן אַוויינשבאָק, דער הייליגער פראפֿעט ירמיהו דריקט זיך אויס „בענבים במדבר מצאתי ישראל" וויא ד·א וויינטרויבען איהן אַוויסטען אָרט אַזוי האָט דער עוויגער געפונען דיא אידעשע נאציאן,

אָט דָער פַּאר טְרָעטָען מִיר צוא דִיא גְרָעסְטָע אוּנְגְלִיקָען אוּנְד שְׁלָעכְטָע בֶּעגֶעבֶּענְהַייטָען, מִיר זַיינָען הָלוֹךְ וְחָסוֹר, מִיר וֶועהרָען שְׁטֶענְדִיג שְׁוַואכָער אוּנְד שְׁוַואכָער אִין אַלֶּע אוּמְוֶועג קְרָעפְטָען, סַייא גַייסְטְלִיכְ אוּנְד סַייא קֶערְפֶּערְלִיכְ. עֶם אִיז זִיכְ צוא פֶּערְוואוּנְדֶערָען, וִויא אוּנְזֶער הַיילִיגְע תּוֹרָה הָאט דָאס אוּנְז אַלֶּעם פָּארְגֶעשְׁטָעלְט אִין קוּרְצֶע וָוארְטָען, אַז מִיר זָאלֶען אַלֶּעם אִין אִיהר גֶעפִּינָען כְּדֵי מִיר זָאלֶען נִיט בְּלָאנְזָען אִיהן אוּמְזֶער לֶעבֶּען.

אִין דִיא עֶרְשְׁטָע סֶדְרָה בְּרֵאשִׁית גֶעפִּינָען מִיר וִויא עֶם וֶועְרְט פָּארְגֶעשְׁטָעלְט אוּנ דֶערְצֵיילְט וָועגָען דִיא עֶרְשְׁטָע צְוַוייא מֶענְשֶׁען פּוּן דֶער וֶועלְט, דִיא עֶרְשְׁטָע צְוַוייא הֶעלְדֶען וָועלְכֶע זַייא זַיינָען אוֹיף דֶער וָועלְטְלִיכֶער סְצֶענֶע עֶרְשַׁייְנְט, וָועגָען זַייא הָאט אוּנְז דִיא תּוֹרָה פֶּערְבֶּרַייטֶערְט דֶעם רַאוְנַאוָואר אוּנ בֶּעקָאנְט גֶעמַאכְט זַייֶער נַאנְצֶע בִּיאָגְרַאפִּיֶע אוּנ אַלֶּע זַייֶערֶע אוֹיפְפֶּיהרוּנְגֶען, אוּם אַז מִיר זָאלֶען פֶּערְשְׁטֶעהן אַז דִיא צְוַוייא הֶעלְדֶען זַיינָען צוּם לֶעהרֶע פַּאר אַלֶּע נַאכְקָאמֶענְדֶע אוֹיף דֶער וֶועלְט, צוא קוּקָען אוֹיף זַייא אוּנ צוא פֶּערְשְׁטֶעהן וִויא גְרוֹס מֶען קָען קוּמֶען צוּם גְרוֹיסֶען פִּינְצְטֶערָען אוּנְגְלִיק אִין דֶער צַייט אַז מֶען וִויל זַיין צוא קְלוּג, אוּנ פַּארְקֶערְט וִויא גְלִיקְלִיכְ מֶען אִיז אַז מֶען הַאלְט לֶעבֶּען זִיכְ דִיא לִיכְטֶעלֶע פּוּן אֱמוּנָה פּוּן גְלוֹיבֶּען.

אִיךְ זָאג אַלֶע מָאל דִיא כַּוָּנָה פון דֶעם פָּסוּק „ערומים נשארנו ורבתה הרעה" , מִיר זַיינֶען קְלוּגִינֶקֶע גֶעבְּלִיבֶּען הָאט זִיךְ גִימֶערְט דִיא שְׁלֶעכְטֶעס. וִויא אַזוֹיא אִיז דָאס ? מִיר וֶועלֶען דֶערְצֵיילֶען אַ קְלֵיינֶעם פַּאקְט וֶועלְכֶען אִיךְ הָאבּ דָאס אַלֵיין גִיזֶעהֶען אִין מַיין יוּנְגֶען לֶעבֶּען .

וֶוער עֶס גֶעדֵיינְקְט פֶערְצַייטִיגֶע יָאהרֶען וֶוען דִיא פְּרוּמְקַייט הָאט מֶער עֶקְסֶעסְטִירְט , אוּנ דִי תּוֹרָה הָאט פֶערְנוּמֶען מֶער וִוירְדֶע מִיט מֶער פּוּרְכְּט , פון קַיין קְלַאסְסֶען הָאט מֶען נָאךְ דַאן נִיט גֶעוואוּסְט , דֶער וואוּנְשׁ פון אַלְלֶע עֶלְטֶערֶען אִיז נוּר גִיוֶוען עֶר זָאל זַיין אַיין גְרוֹיסֶער תַּלְמוּדִיסְט עֶר זָאל אוֹיסְוַואקְסֶען אַגְרוֹיסֶער רָב אָדֶער אַגָאוֹן אָדֶער אַזוֹי אַ קָאמֶערְצִיאַנְט , אָדֶער עֶר זָאל זַיין אַ לַמְדָן, פְלֶעגֶען דִיא עֶלְטֶערֶען אִיבֶּערְהוֹיפְּט בֶּעטֶען דֶעם רֶעבֶּען נוּר לֶערְנֶען גְמָרָא מִיט מְפָרְשִׁים עֶר זָאל וָואס מֶער לֶערְנֶען תַּלְמוּד , אַזוֹי פְלֶעגְט זַיין דִיא מָאדֶע . בַּייא דִיא קִינְדֶער אִין דִיא חֲדָרִים וֶוען זֵייא פְלֶעגֶען פֶערְעֶנְדִיגֶען אַ מְסִכְתָּא פְלֶעגְט מֶען מַאכֶען אַסִיוּם מִיט גְרוֹיס פַּאראַד וָואס גֶעבֶּען קֶען . הָאט אַמָאל גֶעטְרָאפֶען אִין אַ חֵדֶר וֶועלְכֶער דָארְטֶען הָאבֶּען גִילֶערִינְט כִּמְעַט אַלֶע אָרֶעמֶע קִינְדֶער פון גֶעמֵיינֶע עֶלְטֶערֶען , נוּר אֵיינֶער אִיז גֶעוֶוען אַ רַייכֶער זַיין פָּאטֶער אִיז גֶעוֶוען אַ גְרוֹיסֶער

קַאפֶּעטַאלִיסְט מִיט גְרוֹיסֶע גִישֶׁעפְטֶען, דֶעם תַּלְמִיד הָאט מֶען גֶערוּפֶען יַעֲקֹב , עֶר אִיז גִיוֶוען אַ גַאנְץ קְלוּגֶער אוּנ מִיט זֵייֶער גוּטֶע פֵייהִיגְקַייטֶען, מִיט אֵיינֶער וָוארְטֶע עֶר אִיז גִיוֶוען אַיין אוֹיסְנַאהמְמֶער קִינְד .

אֵיינְמָאל אִיז פָארְגֶעקוּמֶען אַזַא גֶעשִׁיכְטֶע, אִין אַיין עֶנְדֶע זְמַן אַז דִיא קִינְדֶער הָאבֶּען בֶּעדַארְפְט פֶערְעֶנְדִיגֶען אַ מְסִכְתָּא מִיט אַלֶע מְפָרְשִׁים אוּנ זֵייא הָאבֶּען גִיוואוּסְט אוֹיס וֵויינִיג אַלֶע פְרַאגֶען מִיט אַלֶע אַנְטְוָוארְטֶען פוּן דֶער גְמָרָא זֵייֶער אוֹיס גֶעצֵייכֶענְט , הָאבֶּען זִיךְ דִיא קִינְדֶער בַּייא זִיךְ בֶּעשְׁטִימְט אַז אוֹיף דִיא מְסִכְתָּא מוּז מֶען מַאכֶען זֵייֶער אַגְרוֹיס אַרְטִיגֶען סִיוּם , וֶועלְכֶער זָאל הָאבֶּען אַיין נָאמֶען .

אֵיינְמָאל אַרוֹיס גֶעהֶענְדִיג פוּן חֵדֶר הָאבֶּען זֵייא גֶענוּמֶען רֵיידֶען אֵיינֶער מִיט דֶעם צְוֵוייטֶען וָואס וֶועט זַיין דִיא עֶנְדֶע מִיט דֶעם סִיוּם, עֶס אִיז דָאךְ שׁוֹין נֶעהנְטֶער וִויא וַוייטֶער , דִיא צַייט אִיז זֵייֶער קוּרְץ מֶען עֶנְדִיגְט דָאךְ שׁוֹין דִיא גְמָרָא אוּנ מֶען דַארְף דָאךְ שׁוֹין דֶעם פַּארַאד מַאכֶען , אוּנ קַיין גֶעלְט אִיז נָאךְ גָאר נִיט דָא , אַלְזָא מוּז מֶען אָנְהֵייבֶּען מַאכֶען אַרַאסְקְלַאדְקֶע יֶעדֶערֶער זָאל גֶעבֶּען וִויפִיעל זַיין מֶעגְלִיכְקַייט , הָאט מֶען אָנְגֶעהֵייבֶּען צוּ פְרֶעגֶען בַּייא אֵיינֶעם וִויפִיעל דֵיינְקְט עֶר צוּא גֶעבֶּען אוֹיפְ'ן סִיוּם

הָאט עֶר גֶעאַנְטְוָוארְטֶעט אַז עֶר קֶען גֶעבֶּען פִיר גְרָאסֶען נוּר דָאס דַארְף נָאךְ הָאבֶּען גֶעדוּלְד אֵיידֶער עֶר וֶועט דָאס בֶּעקָאמֶען , דֶער צְוֵוייטֶער הָאט גֶעאַנְטְוָוארְטֶעט אַז עֶר קֶען מֶער נִיט גֶעבֶּען וִויא צְוֵוייא גְרָאסֶען, מִיט אֵיינֶער וָוארְטֶע אַז פוּן גַאנְצֶען לֵייסְטֶער אִיז גֶעוָוארֶען סַךְ הַכֹּל עֶטְלִיכֶע קָאפִּיקֶעס אֵיינְצִיגֶע וֶועלְכֶע דַאפָאן קֶען מֶען זָאגַאר קַיין אָנְפַאנְג סִיוּם אוֹיךְ נִיט מַאכֶען , אִיז גֶעבְּלִיבֶּען אַפְּלַאן בַּייא דִיא גַאנְצֶע קָאמְפַּאנְיֶע קִינְדֶער אַז מֶער וִויא יעקב קֶען נִיט פָּאדֶערְזֶעוֶוען דֶעם סִיוּם , עֶר אִיז אַרַייכֶער קִינְד , הָאבֶּען זֵייא זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען אַלֶע מִיט אֵיין שְׁטִימְמֶע צוּא יענקל'ן , יעקב בַּייא אוּנְז אִיז גֶעבְּלִיבֶּען אַפְּלַאן אַז דוּא קֶענְסְט הֶעלְפֶען מַאכֶען דֶעס סִיוּם, עֶס וֶוענְדֶעט זִיךְ נוּר אָן דִיר , נָאר מִיר וֶועלֶען דִיר גֶעבֶּען אַיין עֵצָה אַ גְרַאדֶע , מָארְגֶען אִיז אַמַארְק וֶועט מֶען בַּייא אַייךְ לֵייזֶען זֵייעֶר פִיל גֶעלְט אִין קְרָאם זָאלְסְט דוּא אָפּ הִיטֶען וִויא דַיין מוּטֶער וֶועט אַוֶועקְלֵייגֶען עֶטְלִיכֶע רוּבְּל אָן אַזַייט , וֶועסְט דוּא אִין דֶערְשְׁטִיל צוּ נֶעמֶען אוּנ דוּא וֶועסְט אוּנְז בְּרֵיינְגֶען וֶועלֶען מִיר מַאכֶען זֵייעֶר אַ גְרוֹיס אַרְטִיגֶען סִיוּם מִיט אַלֶע פַּיינֶקייט וָואס קֶען גֶעבֶּען .

יַא יַא רוּפְט זִיךְ אָפּ יעקביל דִי עֵצָה אִיז זֵייעֶר אַ גוּטֶע נוּר אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אַמָאל צוּא גֶענוּמֶען עֶטְלִיכֶע גִילְדֶען

פון מַיינֶע עֶלְטֶערֶען אוּנ אִיךְ הָאבּ אַלֶעבְּגִיטָאן יֶענֶעם טָאג זֵייעֶר הֵיימְלֶעךְ אָבֶּער דֶער פָאטֶער הָאט דֶער גַאנְגֶען אַז בַּייא מִיר אִיז דִיא גֶעלְט הָאט עֶר מִיר מְכַבֵּד גִיוֶוען מִיט זֵייעֶר זִיסֶע הֲדַסִים .... אִיךְ גֶעדֵיינְק נָאךְ הַיינְט אוֹיךְ דֶעם טַעַם , מַיין פָאטֶער הַאלְט וִויא דֶער תַּנָא רַבִּי עֲקִיבָא אִין דֶער גְמָרָא בָּבָא בַּתְרָא אַז „נותן בעין יפה הוא נותן" אַז עֶר דֶערְלַאנְגְט פֶערְגִינְט עֶר וָואס מֶעהרֶער , נוּר דֶענְנָאךְ פֹאר דֶעם פָאטֶערְס שְׁמִיץ , וָואלְט אִיךְ קַיין מוֹרָא נִיט גֶעהַאט אִיךְ וָואלְט זִיךְ שׁוֹין גִירִיזִיקִירְט נוּר אִיבֶּערְהוֹיפְּט שְׁרֶעק אִיךְ מִיךְ פַאר אַיין אַנְדֶער זַאךְ , עֶר הָאט מִיר דַאן גֶעזָאגְט אַז דִיא רִיטֶער וָואס עֶר הָאט גִיגֶעבֶּען אוֹיף דֶער וֶועלְט זַיינָען נָאךְ נִיט קַיין אָנְפַאנְג גֶעגֶען דִיא שְׁרֶעקְלִיכֶע רִיטֶער וָואס מֶען וֶועט גֶעבֶּען אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט, דָארְטֶען וֶועט מֶען גֶעבֶּען מִיט אַייזֶערְנֶע שְׁקָאוֶועדֶעס אוּנ מִיט אַייזֶערְנֶע רִיטֶער , פַאר יֶענֶע רִיטֶער הָאבּ אִיךְ זֵייעֶר מוֹרָא אוּנ פַּחַד , וַוארוּם אִיךְ שְׁטֶעל זִיךְ פָאר, מַה דָאךְ אַז מִיט הִילְצֶערְנֶע רִיטֶער טוּט אַזוֹיא פִיל וֵוייא , טָא וִויא וֶועט זַיין מִיט דִיא אַייזֶערְנֶע רִיטֶער ? אַלְזָא קֶען אִיךְ נִיט עֶרְפִיהלֶען אַייעֶר פֶערְלַאנְג .

דַאן הָאבֶּען זִיךְ אָפּ גֶערוּפֶען דִיא גַאנְצֶע קָאמְפַּאנְיֶע צוּא אִיהם, הֶער יעקב דִיא רִיטֶער וֶוען דֶער פָאטֶער הָאט

דִיר גִיגֶעבֶּען אוֹיף דֶער וֶועלְט אִיז רִיכְטִיג , נוּר יֶענֶע וֶועלְכֶע עֶר זָאגְט דִיר אַז מֶען וֶועט דִיר גֶעבֶּען אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט אִיז נִיט רִיכְטִיג עֶר , טְרַאכְט דָאס נוּר אוֹיס פוּן זַיין אֵייגֶען קָאפּ אוּם דִיר אַיין צוּא שְׁרֶעקֶען , אַלְזָא יעקב זָאלְסְט דוּא זַיין גֶעגְרֵייט צוּא עֶרְפִיהלֶען וָואס מִיר הָאבֶּען דִיר אַיין גֶעאָרְדֶענְט .

וִויא יעקב הָאט דֶער הֶע־ט אַזֶעלְכֶע וֶוערְטֶער פוּן זַיינֶע קָאלֶעגֶען אִיז עֶר פָּשׁוּט גֶעוָוארֶען נַייבַּאלֶעבְּט אוּנ מִיט אַיין הֵיימְלִיכֶע שְׁטִימְמֶע זָאגְט עֶר צוּא זֵייא , יֶעצְט מַיינֶע טְהַייֶערֶע חֲבֵרִים קֶענְט אִיהר שׁוֹין זַיין גַאנְץ רוּהִיג אַז עֶס וֶועט זַיין אַסִיוּם מִיט גְרוֹיס פַּארַאד וָואס גֶעבֶּען קֶען , אוֹיף מָארְגֶען הָאט שׁוֹין יעקל׳ן נִיט גֶעלָאזֶען רוּהֶען עֶר הָאט גִיקוּקְט אִין שְׁטוּב מִיט גוּטֶע בְּלִיקֶען וִויא צוּא בֶּעקוּמְמֶען דִיא מַטְבֵּעַ , עֶס אִיז גִיוֶוען גְרַאדֶע אִין מִיטֶען לֵייזֶען וֶוען מֶען הָאט גַאנְץ גוּט גֶעלֵייזְט הָאט גְרַאדֶע דִיא מוּטֶער יענקל׳ס גֶענוּמֶען עֶטְלִיכֶע רוּבְּל אוּנ הָאט בֶּעהַאלְטֶען אִין אִיהר צִימֶער אוּנְטֶער אַ קִישֶׁען , יעקב מִיט זַיינֶע לִיכְטִיגֶע אֵייגֶעלֶעךְ הָאט עֶס גוּט בֶּעמֶערְקְט וואוּ זִיא הָאט אַוֶועק גִילֵייגְט , וִויא זִיא הָאט נוּר אַרוֹיס גֶעטְרָאטֶען צוּרִיק פוּן צִימֶער הָאט עֶר שְׁטִילֶערְהֵייט אַרוֹיס גֶענוּמֶען אַבִּיסֶעל גֶעלְט , אוּנ הָאט זִיךְ אַוֶועק גִיטְרָאגֶען צוּא דִיא רֶעבֶּעצֶען

אִין חֵדֶר זִיא זָאל מַאכֶען אַסִיוּם וִויא מֶען דַארְף, דִיא רֶעבֶּעצֶען הָאט פוּן קֵיין זַאךְ נִיט גֶעוואוּסְט זִיא הָאט גֶעמֵיינְט אַז זַיינֶע עֶלְטֶערֶען הָאבֶּען דָאס אִיהם גִיגֶעבֶּען. זִיא הָאט גֶענוּמֶען דִיא מַטְבֵּעַ אוּנ הָאט גֶעמַאכְט אַסִיוּם מִיט אַלֶע פַיינְקַייט מִיט אַלֶערְלֵייא גֶערִיכְטֶען, דֶער רֶבִּי מִיט דִיא תַּלְמִידִים הָאבֶּען זִיךְ אַזוֹי פַיין פֶערְבְּרַאכְט אַגַאנְצֶען אָווֶענְד זֵייֶער גְרוֹיסְאַרְטִיג, זֵייא הָאבֶּען אַלֶע גִיהַאט גְרוֹיס פֶערְגֶעניגֶען.

יֶעצְט וֶועלֶען מִיר מַיינֶע לִיעבֶּע לֶעזֶער אַרִיבֶּערְגֶעהן גֶעוָואר וֶוערֶען צוּא יעקב׳ס עֶלְטֶערֶען אִין שְׁטוּב וָואס דָארְט הֶערְט זִיךְ, מִיר זֶעהֶען דָארְטֶען אַגַאנְצֶען גֶערוּדֶער דִיא מוּטֶער הָאט זִיךְ גְרַאדֶע גֶעחַאפְּט פַארְנַאכְט וֶוען עֶס אִיז גֶעוָוארֶען רוּהִיגֶער עֶטְוָואס אִין גִישֶׁעפְט, זוּכֶענְדִיג דִיא עֶטְלִיכֶע רוּבְּל וִויא אִיז זִיא גֶעוָוארֶען פֶערְוואוּנְדֶערְט אַז זִיא הָאט נִיט גֶעפוּנֶען דִיא גֶעלְט, זִיא הָאט תֵּיכֶּף גֶעמַאכְט אַיין אוּנְטֶערְזוּכוּנְג בַּייא דִיא דִינְסְט מֵיידֶעל, אוּנ דִיא דִינְסְט הָאט גֶעקְלָאגְט אוּנ גֶעוֵויינְט אוּנ זִיא הָאט גֶעשְׁרִיעֶן מִיט אֵיין שְׁטִימֶע אַז זִיא הָאט נִיט גֶענוּמֶען, עֶס אִיז אַיין גֶעפִּילְדֶער אַלַארֶעם בִּיז אִין מִיטֶען דֶער נַאכְט.

מִיט אַמָאל עֶפֶענְט זִיךְ דִיא טִיהר אוּנ זֵייֶער זָאהן יענק׳ל גֶעהט אַרַיין אַזוֹיא הֵיימְלֶעךְ מִיט דִיא רוֹיטֶע

בֶּעקֶעלֶעךְ זַיינֶע , גוּטֶען אָבֶענְד פָאטֶער אוּנ מוּטֶער הָאט זִיךְ גֶעלָאזְט הֶערֶען יעקב׳ס שְׁטִימֶע , דִיא עֶלְטֶערֶען זַיינֶען גֶעוָוארֶען פֶערְוואוּנְדֶערְט קוֹקֶענְדִיג אוֹיף יעקב׳ס רוֹיטֶע צוּרְקֶעלֶע , דִיא שֵׁיינִינְקֶע , וֶועלְכֶע זִיא הָאט גֶעבְּרָאלוּעֶט פוּן שִׂמְחָה . וָואס אִיז דָאס גִיוֶוען מִיט דִיר מַיין קִינְד פְרֶעגְט דֶער פָאטֶער בַּייא יענקלען אַז דוּא בִּינְסְט אַזוֹיא צוּוַוארֶעמְט אוּנְד אַזוֹיא הֵיימְלִיךְ מַיין קִינְד ? עֶנְטְפֶער יעקב . פָאטֶערֶעל אִיךְ בִּין גִיוֶוען אִיהן חֵדֶר אוֹיף אַ סִיוּם וֶועלְכֶע מִיר הָאבֶּען פֶערְבְּרַאכְט מִיטֶען רֶבֶּ׳ן צוּזַאמְמֶען . הָאט מֶען עֶפֶּעס גִיגֶעבֶּען מַיין קִינְד גוּטֶע זַאכֶען אוֹיפֶען סִיוּם , פְרֶעגְט וִוידֶער דֶער פָאטֶער יענקלען ? יַא יַא מַיין טְהַייעֶרֶער פָאטֶער , עֶנְטְפֶערְט יעקב מִיט צוּפְרִידֶענְהַייט , וִויא הֵייסְט גִיגֶעבֶּען פוּן אַלְלֶע סָארְטֶען גֶערִיכְטֶען צְוֵוייעֶרְלֵייא פְלֵיישֶׁען מִיט וַויין מִיט נָאךְ טְהַייעֶרֶע צוּבַּייסוּנְגֶען , סְ׳אִיז גִיוֶוען זֵייעֶר גְרוֹיסְאַרְטִיג וָואס גֶעבֶּען קֶען . וֶועמֶעס גֶעלְט אִיז דָאס גִיוֶוען מַיין קִינְד פְרֶעגְט וַוייטֶער דֶער פָאטֶער בַּייא אִיהם ? מִיר הָאבֶּען זִיךְ אַלְלֶע קִינְדֶער צוּזַאמְמֶען גֶעלֵייגְט אוּנְד מִיר הָאבֶּען גֶעקוֹיפְט . טְרַאכְטֶענְדִיג מִיט אֵיין מָאל גִיט זִיךְ אַחַאפּ דֶער פָאטֶער אוּנְד גִיט אוֹיף אִיהם אַגֶעשְׁרֵייא יעקב , דוּא הָאסְט אַרוֹיסְגֶענוּמְמֶען דִי עֶטְלִיכֶע רוכ׳ אוּנְד דֶערְפוּן הָאט מֶען גִימַאכְט אַזַא פַּארַאדְנֶעם סִיוּם אַנְדֶערְס קֶען דָאס גִיט זַיין , וָוארוּם אִין דַיין חֵדֶר אִיז גִיט דָא וֶוער

עֶס זָאל זַיין אִים שְׁטַאנְדֶע צוּא גֶעבֶּען אַזוֹיא פִיהל גֶעלְט .

חַיֶיע גִיבּ דֶעם בֵּיינֶקֶעל פַאר אוּנְזֶער יענקל׳ן, הָאט גֶעזָאגְט דֶער פָאטֶער צוּא דִיא מוּטֶער, אוּנ עֶס אִיז גְלַייךְ עֶרְפִיהלְט גֶעוָוארֶען דֶער פְּרִיקַאז, אוּנ דֶער בֵּיינֶקֶעל אִיז שׁוֹין גֶעשְׁטַאנֶען אָנְגֶעגְרֵייט, אוּנ יעקב הָאט זִיךְ גֶעלֵייגְט בְּכָבוֹד גָדוֹל, דֶער פָאטֶער הָאט גֶענוּמֶען דֶערְלַאנְגֶען דִיא מְזוּמָנִים אֵיינֶע נָאךְ דִיא אַנְדֶערֶע, יעקב הָאט גֶעשְׁרִיעֶן מִיט אֵיין צִיטֶערֶענְדֶע שְׁטִימֶע מִיט דִיא לֶעצְטֶע קְרֶעפְטֶען פָאטֶערֶעל רַאטֶעוֶוע מִיר, אִיךְ וֶועל שׁוֹין מֶער נִיט נֶעמֶען, אוּנ דֶער פָאטֶער עֶנְטְפֶערְט אִים דוּא וֶועסְט שׁוֹין וִויסֶען וִויא צוּא נֶעמֶען נָאךְ אַמָאל אָן דִיא יְדִיעָה פוּן עֶלְטֶערֶען, אוּנ דָאס אִיז אַלֶעס מֶער נִיט אוֹיף דֶער וֶועלְט, אוּנ וָואס וֶועט נָאךְ זַיין מִיט דִיר אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט? דָארְטֶען וֶועט מֶען דִיר גֶעבֶּען מִיט אַייזֶערְנֶע רִיטֶער פַייעֶרְדִיגֶע, גֶעדֵיינְק מַיין קִינְד, אוּנ עֶר וִויל אִיהם שׁוֹין נֶעמֶען אַרָאפְּלָאזֶען. פְּלוּצְלוּנְג הוֹיבְּט אוֹיף יעקב דִיא קָאפּ אוּנ זָאגְט צוּם פָאטֶער, הֶער פָאטֶער דִיא רִיטֶער וֶועלְכֶע דוּא הָאסְט גֶעגֶעבֶּען אִיז רִיכְטִיג, זֵייא הָאבּ אִיךְ גִיזֶעהֶען אוּנ גוּט גֶעפִיהלְט, נוּר אָבֶּער דִיא וָואס דוּא זָאגְסְט אַז מֶען וֶועט דָארְטֶען אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט אוֹיךְ גֶעבֶּען אִיז נִיט רִיכְטִיג, אִין זֵייא גְלוֹיבּ

איך ניט. הערענדיג דיא ווערטער רופט זיך אָפּ דער פָאטער צוא יענקל׳ן הער מיין קינד וויא באלד אז דוא גלויבסט ניט וואס עס וועט זיין אויף יענער וועלט, וועל איך דיר דא איינצאלען שוין מזומנים, ער האט איהם ווידער אוועקגילייגט אונ דער לאנגט נאך פופצעהן שטיק, ער האט נעבעך זייא מיט גוואלד מקבל גיווען אונ דערצו געליטען זייער פיעל שמערצען.

איך פרעג בייא אייך מיינע ליבע לעזער וואס האט יענקעל׳ן גיאַרט אז ער וואלט אויך געגלויבט אין יענער וועלטיגע צעהען איבעריגע שמיץ, וואלט ער דאך פאר-שפארט דער ווייל פיל שמערצען מיט שאנדע, אבער איהם האט זיך געוואלט זיין אחכם אהיינטיגער אמשכיל אציוועליזירטער, אט האט ער געהאט פאר זיינע חכמות זייער פיל שמערצען אונ שאנדע דערצו אויך.

יעצט וועלען מיר שוין פערשטעהן דעם פסוק וועלכען מיר האבען דא אנגעהויבען זייער גוט, אמאליגע יאהרען ווען אידען פלעגען זיך פערזינדיגען אונ דער הימעלשער פאטער פלעגט זייא בעשטראפען אביסעל אויף דער וועלט, פלעגט זיך יעדערער בייא זיך טראכטען דאס איז מער ניט אויף דער וועלט, אונ וואס וועט נאך זיין דארטען אויף יענער וועלט, עס פלעגט קלינגען שטענדיג אין זיינע

אוֹיעֶרֶען דִיא הֵייליגֶע פְלַאמֶענְדֶע וֶוערְטֶער וֶועלְכֶע דֶער הֵיילִיגֶער תַּנָא עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל וָואס עֶר זָאגְט , „ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא" , אוּנ פַאר וֶועמֶען בִּיסְט דוּא גֶעגְרֵייט צוּא אַרֶעכֶענוּנְג גֶעבֶּען פוּן גַאנְצֶען לֶעבֶּען פוּן אַלֶע דַיינֶע אוֹיפְפִיהרוּנְגֶען , פַאר דֶעם רבש"ע וָואס בַּייא אִיהם שְׁטֵייט „כי אין שכחה לפני כסא כבודך" דֶער עֶוִויגֶער פֶערְגֶעסְט נִיט קַיין זַאךְ , פְלֶעגְט עֶר צִיטֶערֶען אוּנ פְלַאטֶערֶען , עֶס פְלֶעגְט אִיהם אַרוֹיף גֶעהן אִין זַיין זִינֶען וָואס זַיין רַבִּי הָאט מִיט אִיהם אַמָאל גֶעלֶערֶענְט אִין מְסִכְתָּ בְּרָכוֹת (דף כ"ח) דִיא שְׁרֶעקְלִיכֶע וואוּנְדֶערְבַּארֶע גֶעשִׁיכְטֶע וָואס דָארְטֶען וֶוערְט דֶערְצֵיילְט וֶועגֶען דֶעם הֵיילִיגֶען גְרוֹיסֶען תַּנָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי , מִיר בֶּעטֶען דֶעם לֶעזֶער עֶנְטְשׁוּלְדִיגֶען אוּנ וַוארְטֶען מִיר וֶועלֶען עֶטְוָואס פוּן אַנְדֶערְס רֵיידֶען אוּנ בֶּעַקאנְט מַאכֶען וֶוער עֶס אִיז גִיוֶוען רבי יוחנן בן זכאי נַאכְהֶער וֶועלֶען מִיר עֶנְדִיגֶען דֶעם גֶעשְׁפְּרֶעךְ וֶועלְכֶען מִיר הָאבֶּען אָנְגֶעהוֹיבֶּען .

פרק ב.

גְדוּלַת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי.

דִיא גְרוֹיסְקַייט פוּן ר׳ יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי

פוּן זַיינֶע תַּלְמִידִים קֶענֶען מִיר פֶערְשְׁטֶעהן וֶוער רַבִּי יוֹחָנָן אִיז גֶעוֶוען, אֵיינֶער פוּן זַיינֶע תַּלְמִידִים אִיז גֶעוֶוען ר׳ אליעזר בן הורקנוס דָאס אִיז דֶער בֶּעוואוּסְטֶער ר׳ אליעזר הַגָדוֹל וֶועלְכֶער עֶר שְׁפִּילְט אַגְרוֹיסֶע רָאלֶע אִין אוּנְזֶער הֵיילִיגֶען תַּלְמוּד, זַיין תַּלְמִיד אִיז גֶעוֶוען ר׳ עקיבא בן יוסף ר׳ עקיבא׳ס פָאטֶער אִיז גֶעוֶוען אַגֵר צֶדֶק פוּן דִיא פַאמִילְיֶע פוּן סִיסְרָא, דֶער תַּנָא ר׳ טרפון הָאט גֶעזָאגְט „אשריך אברהם אבינו שיצא ר׳ עקיבא מחלציך" גְלִיקְלִיךְ בִּיזְט דוּא אברהם אָבִינוּ אַז אַזַא מֶענְטְשׁ וִויא ר׳ עקיבא אִיז אַרוֹיס פוּן דַיינֶע גִידֶערִים, אִיז לַייכְט זִיךְ פָאר צוּשְׁטֶעלֶען אוּנ מַאכֶען אַבֶּעגְרִיף וֶוער ר׳ עקיבא אִיז גֶעוֶוען, אַז אַזַא וִויכְטִיגֶער מֶענְטְשׁ וִויא ר׳ טרפון הָאט אוֹיף אִיהם גֶעזָאגְט אַזַא גְרוֹיסְאַרְטִיגֶען מֵיינוּנְג.

וֶוען עֶר הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען צוּ לֶערְנֶען תּוֹרָה אִיז עֶר אַלְט גֶעוֶוען פֶערְצִיג יָאהר, עֶס אִיז שׁוֹין גִיוֶוען נָאךְ זַיין הֵייַראטֶען מִיט דֶעם גְרוֹיסֶען גְבִיר׳ס אַטָאכְטֶער וֶועלְכֶע

מֶען הָאט אִיהם גֶערוּפֶען כַּלְבָּא שָׁבוּעַ , פַאר זַיין הֵייראַטֶען אִיז עֶר גֶעוֶוען אַ גַאנְץ אֵיינְפַאכֶער מֶענְטְשׁ , דֶער שְׁוִויגֶער-פָאטֶער זַיינֶער הָאט נִיט גֶעוואוּסְט פַאר זַיין הֵייראַטֶען אַז עֶס וֶועט זַיין פֶערְבִּינְדוּנְג בַּייא זַיין טָאכְטֶער מִיט רַבִּי עקיבא . וָוארוּם וֶוען עֶר וָואלְט וִויסֶען וָואלְט עֶר גֶעוֶוען אַ גְרוֹיסֶער שְׁטֶערֶער אִין דִיא פַּארְטִי , נַאכְהֶער אַז עֶר הָאט זִיךְ דֶער וואוּסְט הָאט עֶר אִיהם פֶערְבָּאטֶען אַז עֶר טָאהר פוּן זַיין גוּטֶעס קַיין הֲנָאָה הָאבֶּען אוֹיף עֶוִויג אוּנ אִימֶער . אוּנ דֶער הֵיילִיגֶער פֶּערְזָאן ר׳ עקיבא אִיז אַוֶועק גֶעגַאנְגֶען לֶערְנֶען , עֶר הָאט גֶעלֶערִינְט פִיער אוּנ צְוַואנְצִיג יָאהר , אוּנ עֶר הָאט מִיט זִיךְ גֶעבְּרַאכְט פִיער אוּנ צְוַואנְצִיג טוֹיזֶענְד תַּלְמִידִים , אוּנ אַז דֶער שְׁוִויגֶער פָאטֶער זַיינֶער הָאט דֶער זֶעהֶען וִויא זַיין שְׁוִויגֶער זוּהן אִיז אַזוֹי גְרוֹיס גֶעוָוארֶען , אוּנ צוּא וָואס עֶר הָאט זִיךְ עֶרְוָוארְבֶּען אוּנ וָואס פַאר אַיין נָאמֶען עֶר הָאט בֶּעקוּמֶען , אִיז עֶר גְלַייךְ אַוֶועק גֶעלָאפֶען צוּא דִיא סַנְהֶדְרִין , אוּנ הָאט גֶעבֶּעטֶען מֶען זָאל אִיהם אַרָאפּ נֶעמֶען זַיין נֵדֶר זַיין פֶערְבָּאטֶען וֶועלְכֶען עֶר הָאט אִיהם פֶערְבָּאטֶען .

דַאן הָאבֶּען אִיהם דִיא סַנְהֶדְרִין בַּאלְד אַרָאפּ גֶענוּמֶען זַיין נֵדֶר אוּנ עֶר הָאט אִיהם בֶּעשָׁאנְקֶען מִיט זֵייעֶר פִיל פְּרָאזֶענְטֶען אוּנ אַהֶעלְפְט פוּן זַיין קַאפִּיטַאל הָאט עֶר אִיהם

אויך גֶעגֶעבֶּען , אַזוֹיא בְּרֵיינְגְט דִיא גְמָרָא אִין צְוֵויי עֶרְטֶער אִין מסכת נדרים (דף נ׳ עמוד א׳) אוּנ אִין דֶער גְמָרָא כְּתוּבוֹת (דף ס״ג עמוד א׳) , אוּנ אִין גְמָרָא יְבָמוֹת בְּרֵיינְגְט דָארְט דִיא גְמָרָא אַז דֶער תַּנָא ר׳ דוסא בֶּן הרכינס הָאט צוּא אִיהם גֶעזָאגְט , „אשריך רבי עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו" גְלִיקְלִיךְ בִּיזְט דוּא ר׳ עקיבא וָוארוּם דַיין נָאמֶען גֵייט פוּן אֵיין בְּרֶעג וֶועלְט בִּיז דֶער אַנְדֶער בְּרֶעג וֶועלְט. אִין דֶער גְמָרָא ֵעירוּבִין (דף נ״ג עמוד א׳) וֶוערְט גֶעבְּרַאכְט מִיט דֶעם לָשׁוֹן „לבן של ראשונים כפתחו של אולם זה רבי עקיבא בן יוסף" , דָאס הֵייסְט אַז דֶער גֶעפִיהל פוּן דִיא עֶרְשְׁטֶע מֶענְטְשֶׁען אִיז גֶעוֶוען אָפְפֶען וִויא דֶער עֶפֶענוּנְג פוּן דֶעם גְרֶעסְטֶען צִימֶער , דֶער פֶערְשְׁטַאנְד מִיט דִיא וִויסֶענְשַׁאפְטֶען מִיט דִי יְדִיעוֹת אִין דֶער תּוֹרָה הַקְדוֹשָׁה אִיז גֶעוֶוען זֵייעֶר גְרוֹיס וֶוער אִיז דָאס ר׳ עקיבא , דֶערְצוּא אִיז עֶר גֶעוֶוען אַמְנַהֵל אַגַבַּאי פוּן צְדָקָה, עֶר הָאט זִיךְ אִינְטֶערֶעסִירְט וֶועגֶען אַלֶע לַיידֶענְדֶע, וֶועמֶען עֶס אִיז גִיוֶוען שְׁלֶעכְט פְלֶעגְט עֶר שְׁטִיצֶען אַלֶעמֶען עֶנְטְפֶערֶען אוּנ נֶעמֶען אַנְטְהֵייל אִין יֶעדֶערֶענְס שְׁלֶעכְטֶע פָּאלָאזֶענִיֶע , וִויא דִיא גְמָרָא בְּרֵיינְגְט אִין קְדוּשִׁין אִין דֶעם עֶרְשְׁטֶען פֶּרֶק .

וֶוען מִיר הַאלְטֶען יֶעצְט אִין רֵיידֶען וֶועגֶען דֶעם עִנְיָן פוּן צְדָקָה וֶועלֶען מִיר דָא שְׁרַייבֶּען זֵייעֶר אַוִויכְטִיגֶען וָוארְט

וֶועלְכֶער אַלֶע לֶעזֶער וֶועלֶען פֶערְגֶענִיגֶען הָאבֶּען צוּ לֶעזֶען, דָאס אִיז בֶּעוואוּסְט אַז אִין יֶעדֶער שְׁטָאט אִיז אַיין גֶעפִיהרְט אֵיינִיגֶע חֶבְרוֹת אוֹיף פֶערְשִׁידֶענֶע צְדָקוֹת, צוּם בַּיישְׁפִּיל מִיר זֶעהֶען אַז עֶס אִיז דָא אַחֶבְרָה מִשְׁמֶרֶת חוֹלִים זֵייֶער אַגְרוֹיסֶע אָבְּצֶעסְטְוָוא אוּג אַ גְלַאוְונֶע אוּפְּרַאוְולֶענְיֶע וֶועלְכֶע אִיהר צִיעל אִיז נוּר צוּא זוּכֶען הֵייל מִיטְלֶען פַאר אָרֶעמֶע קְרַאנְקֶע מִיט רֶעצֶעפְּטֶען אָדֶער מִיט נָאךְ אַנְדֶערֶע מִיטְלֶען וָואס זֵייא אִיז נֵייטִיג. עֶס אִיז דָא נָאךְ אַנַאנְדֶער חֶבְרָה וֶועלְכֶע זִיא רוּפְט זִיךְ סוֹמֵךְ נוֹפְלִים אוֹיךְ אַוּוִיכְטִיגֶע חֶבְרָה זֵייֶער אַ נֵייטִיגֶע, אִיהר צִיל אִיז נוּר צוּ הֶעלְפֶען גֶעפַאלֶענֶע בַּעֲלֵי בַּתִּים וֶועלְכֶע זֵייא זַיינֶען גֶעפַאלֶען פוּן זֵייֶער מַעֲמָד זֵייא צוּא הֶעלְפֶען אוּם זֵייא זָאלֶען נִיט מֶעהר פַאלֶען אִין אָרֶעמְקַייט.

וִוידֶער אִיז דָא פַאראַן אַחֶבְרָה רוּפְט מֶען אִיהר מוֹשַׁב זְקֵנִים, אִיהר צִיעל אִיז נוּר צוּ שְׁטִיצֶען אַלְטֶע לַייט וֶועלְכֶע זֵייא הָאבֶּען זִיךְ נִיט וואוּ אַהִין צוּ טָאהן, נֶעמְט מֶען זֵייא צוּא אוּנ מֶען גִיט זֵייא אַלֶעס וָואס זֵייא פָאדֶערְט. אוֹיךְ אִיז דָא אַחֶבְרָה הַכְנָסַת כַּלָּה זֵייֶער אַוּוִיכְטִיגֶע, אִיהר צִיעל אִיז נוּר צוּא הֶעלְפֶען אָרֶעמֶע כַּלוֹת וֶועלְכֶע זֵייא אִיז נִיט מֶעגְלִיךְ אוֹיס צוּ פִיהֶרֶען בַּייא זֵייֶער פַּארְטֵייא שְׁלִיסֶען.

יֶעצְט וֶועלֶען מִיר בֶּעטְרַאכְטֶען וִויא וָואלְט זַיין אַז עֶס וָואלְט גֶעקוּמֶען אַיין אָרֶעמַאן לַייֶען אַ גְמִילוּת חֶסֶד אִין חֶבְרָה

סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וֶועט מֶען אִיהם גֶעוִוִיס גֶעבֶּען אָבֶּער אַז עֶר
וֶועט קוּמֶען לַייֶען אִין חֶבְרָה מִשְׁמֶרֶת חוֹלִים וֶועט מֶען
אִיהם גֶעוִוִיס נִיט עֶנְטְפֶערֶען וָוארוּם דִיא חֶבְרָה אִיז
דֶערוֹיף נִיט גִישְׁטֶעלְט גֶעוָוארֶען. וִויא אִיז פַארְקֶערְט אַז
אֵיינֶער אַקְרַאנְקֶער זָאל קוּמֶען מַאכֶען אַרֶעצֶעפְּט אִין
קַאמִיטֶעט פוּן סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וֶועט מֶען אִים אוֹיךְ גֶעוִוִיס נִיט
עֶנְטְפֶערֶען וַוייל דִיא חֶבְרָה אִיז נִיט גֶעגְרִינְדֶעט דֶערוֹיף,
אָדֶער וֶוען אַ אָרֶעמֶע כַּלָה זָאל קוּמֶען בֶּעטֶען אִין מוֹשַׁב
זְקֵנִים וֶועט מֶען אִיר גֶעוִוִיס נִיט עֶנְטְפֶערֶען, וַוייל מוֹשַׁב
זְקֵנִים אִיז גֶעגְרִינְדֶעט מֶער נִיט פִיר אַלְטֶע לַייט, אָבֶּער
נִיט פִיר כַּלוֹת, דָאס אִיז אַלְלֶעס מֶער נִיט אִין חֶבְרוֹת,
אָבֶּער בַּייא רָאטְשִׁילְדֶען דֶעם מִילְיָאנֶער דֶער בֶּערוּפֶענֶער
פוּן דֶער וֶועלְט בַּייא אִיהם אִיז גֶעגְרִינְדֶעט אַיין אַלְגֶעמֵיינֶער
קַאנְטָאר וֶועלְכֶע מֶען עֶנְטְפֶערְט אַלֶעמֶען קְרַאנְקֶע אוּנ
אָרֶעמֶע אוּנ אַלְטֶע לַייט אוּנ אָרֶעמֶע כַּלוֹת אוּנ יְתוֹמִים,
מִיט אֵיינֶער וָוארְטֶע מֶען שְׁטִיצְט אַלֶעמֶען, דָארְטֶען
וֶוערְט קֵיינֶער נִיט עֶנְטְזַאגְט, וִויא בַּאלְד אַז עֶר אִיז אוֹיף
אַלֶעס גֶעגְרֵייט, מוּז מֶען דָאךְ יֶעדֶערֶען עֶנְטְפֶערֶען. אַמָאל
הָאט גֶעטְרָאפֶען אַז אֵיינֶער אִיז גֶעקוּמֶען בַּייא רָאטְשִׁילְדֶען
אִין אַלְגֶעמֵיינֶעם קַאנְטָאר בֶּעטֶען הִילְפֶע פְרֶעגְט אִיהם דֶער
קַאסְסֶער פוּן קַאנְטָאר וָואס דַארְפְט אִיהר, עֶנְטְפֶערְט עֶר
אִיהם וָואס אִיהר וִוילְט, דֶער קַאסְסֶער אִיז פֶערְוואוּנְדֶערְט

גֶעוָואָרען הֶערַעגְנדִיג דִיא וועלְטער, אַז עֶר פְּרֶעגְט אִיהם
וָואס דַארְפְּט אִיהר, אוּנ דֶער אָרעמַאן ענְטפֶערְט אִיהם
וָואס אִיהר וויִלְט, גֶעמְט דֶער קַאסְטֶער זִיךְ בִּייזָאמֶען
מִיט גְרוֹיס צָארֶן, אוּנ גִיט אַ גֶעשְרַייא אוֹיף דֶעם אָרעמָען
מִיט אַיין לַאטֶעמְענְדֶע שְטִימֶע, אִיךְ פְּרֶעג אַיִךְ דָאךְ וָואס
דַארְפְּט אִיהר, דַארְפְּט אִיהר מִיר דָאךְ דֶער צַיילֶען, וָואס
אִיהר דַארְפְּט אוּנ צוּם עֶנְדֶע זָאגְט אִיהר מִיר וָואס אִיךְ
וויל, אִיךְ וויל גָאר נִיט. ענְטפֶערְט אִיהם דֶער אָרעמַאן
עֶנְטשולְדִיגְט, אִיהר פֶערְשְטֶעהְט נִיט וָואס אִיךְ מֵיין, אִיךְ
מֵיין אַזוֹי, וָואס וויִלְט אִיהר זָאל אִיךְ זַיין, וָואס אִיהר וויִלְט
דָאס זָאל אִיךְ, אוֹיב מֶען גִיט דָא פַּאר אָרעמֶע כַּלוֹת מֶעגְט
אִיהר מִיר גֶעבֶּען וַויִיל אִיךְ הָאבּ דְרַייא אַלְטָע מִיידְלַאךְ,
אוּנ אוֹיב מֶען גִיט פַּאר קְרַאנֶקְע הָאבּ אִיךְ צְווֵיי קְרַאנֶקְע
קִינְדֶער, אוּנ אוֹיב אִיהר גִיט פַּאר אַלְטָע הָאבּ אִיךְ אַיין
אַלְטָע וַויִיב וָועלְכָע מֶען דַארְף אִיהר אַטְפְּרַאווָועגֶען אִין
בָּאנָאדֶעלְגָע, אוּנ אוֹיב אִיהר וויִלְט אַזוֹי גְלַאט אַיין אָרעמַאן
בִּין אִיךְ אַיין גְרוֹיסֶער אָרעמַאן וָואס קַיין גְרֶעסֶערֶר קֶען
נִיט זַיין, אוּנ אוֹיב פַּאר דֶעם וָואס עֶם פַּאלְט בַּייא אִיהם
אַבְּהֶמָה זַיינֶען בַּייא מִיר גֶעפַאלֶען פִּיר בְּהֶמוֹת, רוּפְט זִיךְ
אָפּ דֶער קַאסְטֶער צוּא אִיהם, וויא אִיהר מַאכְט דֶעם
רֶעכְענוּנג, אִיז דָאךְ דֶער נַאנְצֶער קַאנְטָאר נור פַּאר אַיִךְ,
אוֹיף אַזָא זַאךְ מוּז אִיךְ אָנְפְּרֶעגֶען בַּיין וויִרְט אַלֶיין עֶם

מוז זַיין עֶטְוָואס גֶעדוּלְד עֶטְלִיכֶע טֶעג, אִיהר וֶועט קוּמְמֶען אִין זֶעקְס טֶעג אַרוּם. עֶנְטְפֶערְט אִיהם דֶער אָרֶעמַאן דָאס קֶען נִיט זַיין, וָוארוּם אִיךְ טָאהר נִיט וַוארְטֶען זָאגַאר אֵיין שְׁטוּנְדֶע וָוארוּם מַיינֶע קִינְדֶער זַיינֶען זֵייעֶר גִיפֶערְלִיכֶע וֶוען מֶען זָאל זֵייא שׁוֹין נִיט רַאטֶעוֶוען שְׁטַארְבֶּען זֵייא הָלִילָה אַוֶועק, זֶעט מַיין פְרַיינְד, מִיר טָאר מֶען נִיט אָפְּהַאלְטֶען.

דִיא זֶעלְבֶּע אִיז מִיט אוּנְז אוּנ מִיט'ן רבש"ע, בַּייא אִיהם אִיז אַיין אַלְגֶעמֵיינֶר קַאנְטָאר פוּן אַלֶעס, עֶר עֶנְטְפֶערְט אַלֶעמֶען, דֶער רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אִיז אַ גְרוֹיסֶער דָאקְטָאר פַאר אַלֶע קְרַאנְקֶע אוּנ אַיין קַאנְטָאר פַאר אַלְטֶע לַייט, אוּנ אַיין קַאנְטָאר פַאר אָרֶעמֶע כַּלוֹת אוּנ פַאר אָרֶעמֶע וֶועלְכֶע מֶען דַארְף זֵייא צוּהֶעלְפֶען, מִיט אֵיינֶער וָוארְטֶע אוֹיף אַלֶעס אִיז זַיין קַאנְטָאר גֶעגְרִינְדֶעט, קוּמֶען מִיר צוּא גֵיין דֶער גַאנְצֶער כְּלַל יִשְׂרָאֵל בֶּעטֶען בַּייא אִיהם אִין קַאנְטָאר צוּא דִיא עֶרְשְׁטֶע סְלִיחוֹת וֶוען עֶס נֶעמְט זִיךְ שׁוֹין עֶפֶענֶען זַיין קַאנְטָאר צוּם טְהֵיילֶען, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם גִיבּ אוּנְז מִיר דַארְפֶען, פְרֶעגְט אוּנְז דֶער רבש"ע וָואס דַארְפְט אִיהר, עֶנְטְפֶערֶען מִיר אִיהם וָואס דוּא וִוילְסְט דַארְפֶען מִיר עֶס אִיז אַלֶעס בַּייא אוּנְז דָא.

דָאס אִיז דֶער פְּשַׁט אִין דִיא וֶוערְטֶער „רחמנא דעני לעניי" אוֹיבּ דוּא עֶנְטְפֶערְסְט אָרֶעמֶע ענינא מֶעגְסְט דוּ אוּנְז

עֶנְטְפֶערֶען וָוארום קַיין גְרֶעסֶערֶע אָרֶעמֶע פַאר אוּנְז אִיז נִיט דָא, „רחמנא דעני לתבירי לבא" אוֹיב דוּ עֶנְטְפֶערְסְט צוּבְּרָאכֶענֶע הֶערְצֶער ענינא עֶנְטְפֶער אוּנְז אוֹיךְ, וָוארום מִיר זַיינֶען זֵייעֶר צוּבְּרָאכֶענֶע הֶערְצֶער, „רחמנא חוס רחמנא רחם עלן" דֶען אוֹיף אַלֶעס וָואס מִיר דַארְפֶען אִיז דַיין קַאנְטָאר גֶעשְׁטֶעלְט גֶעוָוארֶען, זָאגְט דֶער לֶעבֶּענְדִיגֶער צוּא אוּנְז, וַוארְט אוֹיף אַוַויילֶע עֶס דַארְף נָאךְ עֶטְוָואס גֶעדוּלְד זַיין, עֶנְטְפֶערֶען מִיר נֵיין, דָאס קֶען נִיט זַיין, דֶען מִיט אוּנְזֶער תּוֹרָה אִיז זֵייעֶר גֶעפֶערְלִיךְ, מִיר קֶענֶען נִיט וַוארְטֶען. נוּר „השתא בעגלא ובזמן קריב" זֵייעֶר גִיךְ.

אַזַא סָארְט קַאנְטָאר וִויא מִיר הָאבֶּען דָא דֶערְמָאנְט פְרִיעֶר בַּייא רָאטְשִׁילְדֶען אַזוֹיא אִיז גֶעוֶוען בַּייא ר׳ עקיבא דֶעם הֵיילִיגֶען תַּנָא, וֶועגֶען וֶועלְכִין מִיר רֵיידֶען דָא אַרוּם אִיהם. אִין מְסִכְתָּ שְׂמָחוֹת דֶעם אַכְטֶען פֵּרֶק בְּרֵיינְגְט דִיא גְמָרָא אַז וֶוען זַיין זוּהן דֶער גְרוֹיסֶער צַדִיק ר׳ שמעון אִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען פַאר זַיין לֶעבֶּען הָאט עֶר דִיא יִסוּרִים מְקַבֵּל גֶעוֶוען בְּאַהֲבָה מִיט גְרוֹיס צוּפְרִידֶענְהַייט אוּנ עֶר הָאט גֶעזָאגְט אַז עֶר טְרֵייסְט זִיךְ דַאמִיט וֶוערֶענְד זַיין זוּהן אִיז בֶּעשְׁטִימְט צוּא עוֹלָם הַבָּא. וֶוען זַיין זוּהן אִיז גֶעוֶוען קְרַאנְק אוּנ גֶעלֶעגֶען אוֹיף אַגִיפֶערְלִיכֶע בֶּעט אוּנ אִיז גֶעלֶעגֶען אִין זֵייעֶר אַשְׁלֶעכְטֶע פַאלָאזֶענִיֶע הָאט ר׳ עקיבא

קַיין מָאל נִיט מְבַטֵּל גֶעוֶוען זַיין צַייט פון לֶערְנֶען אוּנ דַאוְונֶען .

אִין מְסִכְתָּ עֵירוּבִין בְּרֵיינְגְט דִיא גְמָרָא , אַז וֶוען עֶר אִיז גֶעוֶוען גֶעבּוּנְדֶען אִין תְּפִיסָה בַּייא דִיא רוֹימֶער פְּלֶעגְט עֶר קַיין מָאל נִיט עֶסֶען , אָן נְטִילַת יָדַיִם , זִיךְ וַואסְסֶען פַאר דֶעם עֶסֶען , עֶר הָאט גֶעזָאגְט אַז עֶר וֶועט בֶּעסֶער שְׁטַארְבֶּען פַאר הוּנְגֶער אוּנ נִיט אַרִיבֶּער טְרֶעטֶען אוֹיף דִיא רֵייד פון דִיא חֲבֵרִים זַיינֶע דִיא חֲכָמִים , דָאס זַיינֶען דִיא הֵיילִיגֶע חֲכָמִים וֶועלְכֶע זֵייא הָאבֶּען שְׁטַארְק פֶערְבָּאטֶען אוֹיף נְטִילַת יָדַיִם . דִיא גְרֶעסְטֶע הֶעלְדֶעסְקַייט אוּנ דִיא זֶעלְטֶענֶע גְבוּרָה הָאט מֶען אַרוֹיס גֶעזֶעהֶען פון אִיהם אִין דֶער צַייט וֶוען דִיא רֶעמֶער הָאבֶּען אִיהם גִיֶענְקְוִויזֶעטִירְט , הָאט מֶען זַיין הֵיילִינֶען קֶערְפֶּער גֶעריסֶען מִיט אַייזֶערְנֶע קַאמְמֶען דַאן הָאט עֶר גֶעשְׁרִיעֶן „ה׳ אלקינו ה׳ אחד" .

דֶערְצוּא אִיז עֶר גֶעוֶוען דֶער זֶעלְטֶענֶער קְלוּגֶער מֶענְטְשׁ אִין אַלֶע וֶועלְטְלִיכֶע זַאכֶען . עֶר הָאט אִין זַיין לֶעבֶּען וִויפִיהל מָאל גֶעשְׁפּוּטִירְט מִיט דִיא גְרֶעסְטֶע חֲכָמִים אוּנ עֶר הָאט אַלֶע מָאל זֵייא בַּייא גֶעקוּמֶען . מִיט אֵיינֶער וָוארְטֶע פון דִיא אַלֶע פַאקְטֶען אִיז לַייכְט צוּא פֶערְשְׁטֶעהן אַז עֶר אִיו גֶעוֶוען אַיין וַואֶרֶער גֶעטְלִיכֶער מַאן אַוִויכְטִיגֶער פֶּערְזָאן וָואס וִויכְטִיג הֵייסְט . אוּנ עֶר אִיז גֶעוֶוען אַתַּלְמִיד

בַּייא ר׳ אליעזר בן הרקנוס. פון אַזַא וויכְטִיגֶען תַּלְמִיד וויא ר׳ עקיבא קֶען מֶען זִיךְ לַייכְט פָאַרְשְׁטֶעלֶען וֶוער דֶער רַבִּי אִיז גֶעוֶוען, וויא הֵיילִיג אוּנ וויא וויכְטִיג ר׳ אליעזר אִיז גֶעוֶוען אִיז גָאר נִיט מֶעגְלִיךְ צוּא בֶּעשְׁרַייבֶּען אוּנ צוּא הָאבֶּען אַבֶּעגְרִיף אִיז נִיט מֶאגְלִיךְ מִיט אוּנְזֶערֶע קְלֵיינֶע פֶערְשְׁטַאנְדֶען, מִיר זַיינֶען נָאר נִיט אִין שְׁטַאנְד אִיהם צוּ פֶערְשְׁטֵיין.

יֶעצְט מַיינֶע לִיעבֶּע לֶעזֶער וֶועל אִיךְ אַייךְ פְרֶעגֶען צוּא אִיז מֶעגְלִיךְ צוּא פֶערְשְׁטֶעהן וֶוער אִיז גֶעוֶוען ר׳ יוחנן בן זכאי וֶועלְכֶער עֶר אִיז גֶעוֶוען דֶער רבי פון ר׳ אליעזר הַגָּדוֹל, עֶס נֶעמְט אוּנְז צִיטֶערֶען אוּנ פְלַאטֶערִין טְרַאכְטֶענְדִיג וֶועגֶען דֶעם שְׁרֶעקְלִיכֶען הֵיילִיגֶען גְרוֹיסְאַרְטִיגֶען פֶּערְזָאהן, עֶר הָאט אַוֶועק גֶעלֵייגְט זַיינֶע קְרֶעפְטֶען אוּנ זַיין גַאנְצֶען לֶעבֶּען נוּר אוֹיף דֶער הֵיילִיגֶער תּוֹרָה אַז זִיא זָאל עֶקְסֶעס-טִירֶען בַּייא אִידֶען אוֹיף עֶוִויג אוּנ אִימְמֶער. אִיהן דֶער צַייט וֶוען דֶער רוֹימִישֶׁער קֵייזֶער הָאט אִיהם עֶרְלוֹיבְּט עֶר זָאל בַּייא אִיהם עֶפֶּעס בֶּעטֶען וֶועט עֶר עֶרְפִיהלֶען זַיין בִּיטְטֶע, הָאט דַאן ר׳ יוחנן נִיט פֶערְלַאנְגְט קַיין גָאלְד אוּנ קַיין זִילְבֶּער אוּנ קַיין הוֹיכֶע שְׁטֶעלֶע צוּבֶּעטְרֶעטֶען, נוּר דִיא גִיפֶעלִיקַייט הָאט עֶר גֶעבֶּעטֶען אַז עֶר זָאל אִיהם בֶּעשֵׁיינֶקֶען דִיא שְׁטָאט יַבְנֶה מִיט אִיהרֶע הֵיילִיגֶע חֲכָמִים מִיט דִיא

תַּלְמִידִים , וַוייל עֶר הָאט גֶעוואוּסְט אַז וֶוען דִיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִיט דִיא תּוֹרָה וֶועלֶען זַיין בַּייא אִידֶען וֶועט דַאן עֶקְסֶעסְטִירֶען דִיא גַאנְצֶע אִידֶעשֶׁע נַאצְיָאן , עֶר הָאט זֵייֶער פִיהל גְרוֹיסֶע זַאכֶען אוֹיף גֶעטָאן, וִויא עֶס וֶוערְט דֶער צֵיילְט אִין פִילֶע עֶרְטֶער אִין אוּנְזֶער הֵיילִיגֶען תַּלְמוּד . אַלְלֶעם עֶנְדֶע וֶוען עֶר הָאט זִיךְ גֶעדַארְפְט אָפְּשֵׁיידֶען מִיט דֶער וֶועלְט אוּנ גֶעהן אִין דִיא אֵייבִּיגֶע רַייֶע צוּם הִימְמֶעלְשֶׁען פָאטֶער , הָאט עֶר זֵייֶער פִיהל גֶעוֵויינְט אוּנ גֶעקְלָאגְט , אוּנ מִיט אַיין יָאמֶערְלִיכֶע צִיטֶערֶענְדֶע שְׁטִימֶע הָאט עֶר גֶעֶענְטְפֶערְט צוּא זַיינֶע הֵיילִיגֶע תַּלְמִידִים וֶוען זֵייא הָאבֶּען אִיהם גֶעפְרֶעגְט , פַאר וָואס וֵויינְט עֶר , מִיט אַזֶעלְכֶע הֵייסֶע זוּדִיגֶע טְרֶערֶען הָאט עֶר זֵייא גֶעזָאגְט מִיט דִיא וָוארְטֶען , וֶוען מֶען וָואלְט מִיר פִירֶען צוּם רִיכְט פַאר אַיין מלך בשר ודם וָואלְט אִיךְ אַזוֹיא מוֹרָא הָאבֶּען , טָא וִויא דַארְף מֶען שׁוֹין מוֹרָא הָאבֶּען אַז מֶען פִירְט מִיר פַאר דֶעם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא , וִויפִיעל דַארְף מֶען שׁוֹין צִיטֶערֶען אוּנ פְלַאטֶערֶען וֵויינֶען אוּנ קְלָאגֶען אַז מֶען דַארְף דָארְטֶען פַאר דֶעם עֶוִויגֶען אָפּ גֶעבֶּען אַיין דִין וְחֶשְׁבּוֹן .

פַארְצַייטִיגֶע יָאהרֶען וֶוען אַ אִיד פְלֶעגְט דֶערְמָאנֶען דִיא שְׁרֶעקְלִיכֶע מוּרַאלִישֶׁע גֶעשִׁיכְטֶע , אַז אַזַא הֵיילִיגֶער וִויכְטִיגֶער פֶערְזָאהן וִויא ר׳ יוחנן וֶועלְכֶער עֶר הָאט

פֶערְשַׁאפְט מִיט זַיין לֶעבֶּען גְרוֹיסֶע נוּטְצֶען פַאר דֶעם
גַאנְצֶען יוּדֶענְטְהוּם , דֶער נָאךְ הָאט עֶר זִיךְ אַזוֹי גֶעשְׁרָאקֶען
פַאר יֶענֶער וֶועלְט פַאר דֶעם אָפְּגֶעבֶּען דִין וְחֶשְׁבּוֹן , נוּר
וִויא דַארְף אִיךְ קְלֵיינֶער אֵיינְפַאכֶער מֶענְטְשׁ זִיךְ שְׁרֶעֶקֶען
פַאר דֶעם יוֹם הדין הגדול והנורא , אִיז וֶוען דֶער
אַלְמֶעכְטִיגֶער שֶׁאפְּפֶער פְלֶעגְט דֶער זֶעהֶען אַז דֶער אִיד
שְׁרֶעקְט זִיךְ זֵייעֶר פִיהל פַאר יֶענֶער וֶועלְט פְלֶעגְט עֶר
אִיהם אוֹיף דֶער וֶועלְט וֵוייניגֶער שְׁטְרָאפֶען . אָבֶּער לֵיידֶער
בַּייא יֶעצְטִיגֶע צַייטֶען , אִיז גֶעוָוארֶען אַוֶועלְט מִיט
קְלוּגִינְקֶע מִיט פְהִילֶעזָאפֶען מִיט אוֹיפְגֶעקְלֶערְטֶע וֶועלְכֶע
זֵייא זָאגֶען אַז יֶענֶער וֶועלְט אִיז גָאר נִיט דָא וואוּ שְׁטְרָאפֶען
וֶוען שְׁטְרָאפֶען , וֵוייסְט אִיהר וָואס דֶער אַלְמֶעכְטִיגֶער
זָאגְט קִינְדֶערְלַאךְ וִויא בַּאלְד אַז אִין יֶענֶער וֶועלְט גְלוֹיבְּט
אִיהר נִיט , טָא וָואס דַארְפְט אִיהר מִיר וַוארְטֶען , אִיהר
גְלוֹיבְּט דָאךְ זָא וִויא זָא נִיט , אִיךְ וֶועל אַייךְ דָא אַיינְצָאלֶען ,
דֶערוֹיף וֶוערְט אוּנְז שְׁוֶוערֶער אוּנ שְׁוֶוערֶער מִיט זֵייעֶר פִיל
אַרְמוּטְה , קְרַאנְקְהַייטֶען אוּנ שְׁמֶערְצֶען וֶועלְכֶע מִיר הָאבֶּען
זֶעלְכֶעס קַיין מָאל נִיט גֶעוואוּסְט . עֶס אִיז מָאדְנֶע צוּא
זֶעהֶען וָואס מִיר קְלִיגֶען זִיךְ מֶער אַלְס וִויא צוּא מַאכֶען נַייעֶ
אָרְדֶענוּנְג מִיט נַייעֶ פְלֶענֶער צוּא רֶעפָארְמִירֶען דֶעם
יוּדֶענְטְהוּם זִיךְ צוּא פַארְגְרִינְגֶערֶען אוּנ אַרָאפּ צוּא נֶעמֶען
דִיא אַלְלֶע לַאסְטֶען פוּן אוּנְזֶער הֵיילִיגֶע תּוֹרָה,אַזוֹי רֶעפָארְמִירְט

מֶען אוּנְז פוּן דֶעם הִימֶעלְשֶׁען פָאטֶער מִיט פֶערְשֵׁיידֶענֶע צָרוֹת מִיט פֶערְשֵׁיידֶענֶע אוּנְגְלִיקֶען מִיט פֶערְשֵׁיידֶענֶע קְרַאנְקְהַייטֶען גָאר מִיט אַנְדֶערֶע נֶעמֶען מִיט אַנְדֶערֶע צְוֶועטֶען, אַלֶע יָאהר נַייעֶ זוּרְנַאלֶען וֶועלְכֶע מֶען הָאט פוּן זֵייא קַיין מָאל גֶעוואוּסְט, עֶס וֶוערְט אוֹיף אוּנְז מְקוּיָם וָואס דִיא גְמָרָא זָאגְט „במדה שאדם מודד מודדין לו" וִויא אַמֶענְטְשׁ פִירְט זִיךְ מִיט דֶעם עֶוִויגֶען אַזוֹיא פִירְט זִיךְ דֶער עֶוִויגֶער מִיט אִיהם. יֶעטְצְט אִיז רִיכְטִיג דֶער פָּסוּק „ערומים נשארנו ורבתה הרעה" וַוייל מִיר זַיינֶען קְלוּגִינֶקֶע גֶעוָוארֶען אוּנ מִיר גְלוֹיבֶּען נִיט אִין דִיא קִינְפְטִיגֶע וֶועלְט צָאלְט מֶען דָא אוּנְז אַוין מְזוּמָנִים אוּם מִיר זָאלֶען נִיט דַארְפֶען וַוארְטֶען אוֹיף שְׁפֶּעטֶער, וֶוער וֵוייס וָואס שְׁפֶּעטֶער וֶועט זַיין? אַקַשְׁיָא אוֹיף אַזֶעלְכֶע קְלוּגִינֶקֶע, זֵייא קֶענֶען זִיךְ דָארְט אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט גָאר אַרוֹיס מַאכֶען.

פרק ג.

דֶרֶךְ הַחַיִּים.

אַיין פַּיינֶע עֶרְקְלֶערוּנְג וֶועלְכֶע אִינְטֶערֶעסִירְט יֶעדֶער מֶענְטְשֶׁען אוּנ אִיבֶּערְהוֹיפְּט יֶעדֶער אִידֶען וִויא צוּא לֶעבֶּען אוֹיף דֶער וֶועלְט אַז מֶען זָאל קֶענֶען קוּמֶען צוּ דֶעם צִיעֹל וֶועלְכֶער אַ אִיד דַארְף.

עֶס אִיז דָא אַקְלֶער בַּייא דִיא פֶערְצַייטִיגֶע גְרוֹיסֶע פִילָאזָאפֶען וֶועגֶען עוֹלָם הַבָּא, וִויא אִיז דִיא רִיכְטִיגֶע וֶועג אוּנ דִיא מִיטְלֶען וִויא צוּ צוּ קוּמֶען צוּא עוֹלָם הַבָּא, צוּא דִיא אֵייבִּיגֶע קִינְפְּטִיגֶע וֶועלְט, אִיז דָא אַיין טְהֵייל גְרוֹיסֶע אוֹיפְגִיקְלֶערְטֶע מֶענְטְשֶׁען וֶועלְכֶע זָאגֶען אַז דוּרְךְ קֶענְטְנִיסֶע, דוּרְךְ בִּילְדוּנְג דוּרְךְ חָכְמוֹת אוּנ וִויסֶענְשַׁאפְט וֶוען מֶען זָאל שְׁטֶענְדִיג זַיין פֶערְטְרַאכְט אוּנ פֶערְגַייסְטֶערְט אִין גְרוֹיסֶע בִּילְדוּנְג אִין גֶעטְלִיכְקַייט, אוּנ וֶועגֶען מַאטְרִיַאלִישֶׁען לֶעבֶּען זָאל מֶען גָאר נִיט קוֶקֶען, דַאן קֶען מֶען קוּמֶען צוּא דֶעם גְרוֹיסֶען גְלִיק אוּנ זִיךְ עֶרְוֶועְרְבֶּען צוּא דִיא הוֹיכֶע שְׁטוּפְּפֶע פוּן עוֹלָם הַבָּא.

אַזוֹיא וִויא עֶס אִיז גֶעוֶוען פֶערְצַייטֶען אַגְרוֹיסֶע קָאמְפַּאנְיֶע זֵייא הָאבֶּען זִיךְ גֶערוּפֶען מִיט דֶעם נָאמֶען

אִסִּים , זֵייא זַיינֶען גֶעוֶוען אָפְּגֶעזָאנְדֶערְט פּוּן דֶער וֶועלְט , זֵייא זַיינֶען גִילֶעגֶען אִין דִיא וֶואלְדֶער אָפְּגֶעזָאנְדֶערְט פּוּן דֶער מֶענְטְשְׁלִיכֶער גֶעזֶעלְשַׁאפְט, קַיין גִישֶׁעפְט הָאבֶּען זֵייא גֶעמַאכְט , זֵייא זַיינֶען נוּר גֶעוֶוען פֶערְגַייסְטֶערְט, אוּנ פֶערְקְלֶערְט אִין גְרוֹיסֶע חָכְמוֹת אוּנ אִין גֶעטְלִיכְקַייט, דִיא גַאנְצֶע וֶועלְט מִיט אִיהֶרֶע אַלֶע פֶערְגֶענִיגֶען הָאט בַּייא זֵייא קַיין וֶוערְד גֶעהַאט , אַזֶעלְכֶע מֶענְטְשֶׁען קֶענֶען זִיךְ גְלִיקְלִיךְ מַאכֶען אוּנ זִיךְ פֶערְזָארְגֶען אוֹיף דִיא אֵייבִּיגֶע קִינְפְּטִיגֶע וֶועלְט , אָבֶּער גִישֶׁעפְט מֶענְטְשֶׁען קָאמֶערְצֶעסְקֶע אָדֶער אַלֶערְלֵייא סָארְטֶען אַרְבֶּעטֶער וֶועלְכֶע זֵייא זַיינֶען פֶערְנוּמֶען שְׁטֶענְדִיג וֶועגֶען גִישֶׁעפְט , וֶועגֶען מַאטְרִיאַלִישֶׁען לֶעבֶּען צוּא בְּרֵיינְגֶען נוּטְצֶען פַאר זַיין פַאמִילְיֶע פַאר זַיין פְרוֹי מִיט זַיינֶע קִינְדֶערְלַאךְ , דִיא אַלֶע קְלַאסְסֶען מֶענְשֶׁען עֶרְלוֹיבְּט זֵייא דִיא צַייט נִיט צוּא קְלֶערֶען אוּנ צוּא דֵיינֶקֶען אִין חָכְמוֹת אוּנ אִין וִויסֶענְשַׁאפְטֶען, פַאר אַזֶעלְכֶע קְלַאסְסֶען מֶענְטְשֶׁען אוּרְטְהֵיילֶען זֵייא דָאס עֶס אִיז נִיטָא קַיין מִיטֶעל קַיין עֵצָה וִויא זֵייא זָאלֶען קֶענֶען קוּמֶען צוּא דִיא קִינְפְּטִיגֶע וֶועלְט וֶועלְכֶע מֶען רוּפְט דָאס עוֹלָם הַבָּא .

אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים דִיא הֵיילִיגֶע חז״ל וֶועלְכֶע זֵייא הָאבֶּען אַלֶעס גֶעוואוּסְט , אַלֶע חָכְמוֹת , אַלֶערְלֵייא בִּילְדוּנְג וִויא מִיר גֶעפִינֶען אִין זֵייעֶרֶע הֵיילִיגֶע וֶוערְק דֶעם תַּלְמוּד אוּנ

דִיא מִדְרָשִׁים וֶועלְכֶע זֵייא הָאבֶּען גֶעגְרִינְדֶעט , דָארְטֶען זֶעהֶען מִיר אַז קַיין זַאךְ אִיז פַאר זֵייא נִיט גֶעוֶוען בֶּעהַאלְטֶען אוּנ פֶערְבָּארְגֶען , וִויא מִיר וֶועלֶען אי"ה וַוייטֶער רֵיידֶען וֶועגֶען דֶעם עִנְיָן . זֵייא עֶפֶענֶען אוּנְז דִיא אוֹיגֶען אוּנ פִיהרֶען אוּנְז אוֹיף דִיא לִיכְטִיגֶע אוּנ גְרַאדֶע וֶועג , אַז מִיר זָאלֶען נִיט בְּלָאנְזֶענֶען , אוּנ מִיט אַרֵיינֶעם פֶערְשְׁטַאנְד עֶרְקְלֶערֶען זֵייא אוּנְז וִויא מִיר זָאלֶען קֵיינֶעם נִיט הֶערֶען אוּנ פָאלְגֶען , מֶער נִיט אוּנְזֶער הֵיילִיגֶע תּוֹרָה וֶועלְכֶע זִיא לַיכְט אוּנְז אִין דִיא גְרֶעסְטֶע פִינְצְטֶערְנֶעס , אוּנ דֶער פַאר רוּפְט מֶען אִיהר מִיט דֶעם נָאמֶען נֵר וִויא דֶער הֵיילִיגֶער חָכָם זָאגְט „כי נר מצוה ותורה אור" .

אוּנְזֶער הֵיילִיגֶע תּוֹרָה זָאגְט אוּנְז אָבֶּער גַאנְץ אַנְדֶערְשׁ אוּנ מִיט לִיכְטִיגֶע פַאקְטֶען עֶרְקְלֶערְט זִיא אוּנְז אַז מִיר זָאלֶען זִיךְ גָאר נִיט שְׁרֶעקֶען , מִיר קֶענֶען אַלֶע צוּ קוּמְמֶען צוּא עוֹלָם הַבָּא צוּם אֵייבִּיגֶען גְלִיק , נָאךְ אוּנְזֶער לֶעבֶּען , זָאגַאר דֶער פְּרָאסְטֶער מֶענְטְשׁ וֶועלְכֶער עֶר אִיז גָאר נִיט גֶעבִּילְדֶעט , דֶער וָואס פַאר זוּכְט גָאר נִיט קֵיינֶע וִויסֶענְשַׁאפְט קֶען עֶר אוֹיךְ עֶרְרֵייכֶען אוּנ קוּמְמֶען צוּם עֶוִייגֶען גְלִיק , מֶען דַארְף גָאר נִיט קְלֶערֶען אוּנ דֵיינֶקֶען אוּנ צוּא טְרַאכְטֶען אִיבֶּערִיגְס , מֶען דַארְף מֶער נִיט הָאבֶּען דֶעס פוּנְק פוּן אֱמוּנָה פוּן דֶעם הֵיילִיגֶען רֶעלִיגְיָאן , גְלוֹיבֶּען

אין דֶעם רִבּונוֹ שֶׁל עוֹלָם, אין דֶער תּוֹרָה אוּן דִינֶען גֶעטְרַייא דֶעם קַייזֶער זָאל לֶעבֶּן, וויא דִיא חֲכָמִים זָאגֶען „הוה מתפלל בשלומה של מלכות", טָען דַארְף שְׁטֶענְדִיג בֶּעטֶן דֶעם אַלְמֶעכְטִיגֶען אוּן שֶׁאפֶּפֶער דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט פִּיר דִיא גֶעזוּנְד פוּן קַייזֶער יר"ה, דַאצוּא דַארְף מָען טְרַאן דִיא מְצוֹת וָואם שְׁטַייט אין דֶער הַיילִיגֶער תּוֹרָה, צב"ש תְּפִילִין צִיצִית מְזוּזָה סוּכָּה שַׁבָּת, גוּטֶעם טְרַאן אֵיינֶער מִיט דֶעם צְווַייטֶען, שְׁטִיצֶען דֶעם אַנְדֶערֶען מִיט אַ גְמִילוּת חֶסֶד, וֶען עֶם אִיז יֶענֶעם נֶעטְהִיג, וויא דִיא הַיילִיגֶע גְמָרָא גִיט אוּנְז גוּט צוּ עֶרְקֶלֶערֶן, אַז גְמִילוּת חֶסֶד שְׁטֶעהט הֶעכֶער פַּאר צְדָקָה, וַויל גְמִילוּת חֶסֶד אִיז סַייא לַעֲנִיים אוּן סַייא לַעֲשִׁירִים, דֶעם גְרֶעסְטֶען קַאפִּיטַאלִיסְט קָען אַמָאל טְרֶעפֶּען אַז עֶר דַארְף לַייֶען אַ גְמִילוּת חֶסֶד, מִיר וֶועלֶען אי"ה אִין אַצוּוייטֶען אָרְט רֶעדֶען וֶועגֶען דֶערִיין מֶעהר, אִין קוּרְצֶע וָוארְטֶען מָען דַארְף נור טְרַאן גוּטֶעם, אוּף דֶער וֶועלְט זַיין אַיין אֶרֶענְטְלִיכֶער מַאן קָען מָען שׁוֹין זַיין גְלֵיקְלִיךְ אוּן צוּ קוּמֶען צוּא דֶעם עִוויגֶען גְלֵיק דָאם הַיסְט עוֹלָם הַבָּא.

פרק ד.

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא:

אַלְלֶע אִידֶען הָאבֶּען עוֹלָם הַבָּא.

מִיר וֶועלֶען יֶעצְט גֶעבֶּען אַיין פַאקְט וֶועלְכֶע אַלֶע וֶועלֶען אוּנְז אַיין שְׁטִימֶען אַז דָאס אִיז רִיכְטִיג, יֶעדֶער מֶענְשׁ וֶוערֶענְד עֶר אִיז מִיט אַיין מֶענְטְשְׁלִיכֶען גֶעפִיהל דֶער וֶועט פֶערְשְׁטֶעהן אוּנְזֶערֶע וֶוערְטֶער אַז זֵייא זַיינֶען רִיכְטִיג, וִויא מִיר וֶועלֶען דָא עֶרְקְלֶערֶען.

מִיר זֶעהֶען אָפְט אִין דֶער גְרוֹיסֶער וֶועלְט אַז וֶוען דֶער לִיבֶּער שֶׁאפְּפֶער הֶעלְפְט עֶלְטֶערֶען אַז זֵייא דֶערְלֶעבֶּען אוּנ זֵייא זַיינֶען זוֹכֶה צוּא מַאכֶען אַשְׂמְחָה בַּייא זֵייעֶר קִינְד וֶועלְכֶעס דָאס אִיז דֶער גְרֶעסְטֶער וואוּנְשׁ בַּייא פָאטֶער אוּנ מוּטֶער, אִיז אַמָאדֶע אַז מִיט עֶטְלִיכֶע טֶעג פְרִיעֶר פַאר דֶעם גְלִיקְלִיכֶען טָאג וֶועלְכֶען מֶען שְׁטִימְט אַיין דִיא הָאכְצַייט שִׁיקְט מֶען אַרוֹיס לַאדוּנְגְס קַארְטֶען אִין גַאנְצֶען שְׁטָאט אוּנ מֶען בֶּעט בֶּעַקַאנְטֶע אוּנ פֶערְוַואנְדֶעטֶע אַז אַלֶע זָאלֶען קוּמֶען נֶעמֶען אַטְהֵייל אִין דִיא גְלִיקְלִיכֶע צַייט, אִין דִיא גְרוֹיסֶע פְרֵייד פוּן דִיא עֶלְטֶערֶען, גֶעוֶואהנְלִיךְ וֶוערְט

צוא גֶעגְרֵייט פַאר דִיא גֶעסְט צוּם גֶעניסֶען . פְרֶעג אִיךְ מַיינֶע לִיבֶּע לֶעזֶער צוא טְרֶעפְט דָאס וֶוען , אַז אִין אַיין אָווֶענְד וֶועלְכֶע עֶס קוּמֶען צוזַאמֶען הוּנְדֶערְטֶער גֶעסְט אָדֶער טוֹיזֶענְדֶער , וֶועט מֶען מֶער נִיט צוּגְרֵייטֶען אַבּוּפֶעט וֶועלְכֶער עֶס קֶען מֶעהר נִיט נוּטְצֶען פַאר פִינְף מֶענְטְשֶׁען ? קֶען דָאס זַיין אַז עֶס זָאל זִיךְ גֶעפִינֶען אַזַא נַארֶעשֶׁער בַּעַל שִׂמְחָה ? דָאס קֶען נִיט זַיין , דָאס הָאט קַיין מָאל נִיט גֶעטְרָאפֶען אוּנ עֶס וֶועט נִיט טְרֶעפֶען .

יֶעצְט מַיינֶע לִיבֶּע לֶעזֶער וֶועט אִיהר פֶערְשְׁטֶעהן דֶעם נִמְשָׁל וֶועלְכֶען מִיר מֵיינֶען, דֶער רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אִיז דֶער פָאטֶער אוּנ דֶער מְחוּתָּן פוּן דֶער גְרוֹיסֶער וֶועלְט וֶועלְכֶע עֶר הָאט אַלֶעס בֶּעשַׁאפֶען , אַלֶערְלֵייא סָארְטֶען מֶענְטְשֶׁען , אַלֶערְלֵייא סָארְטֶען בְּרוּאִים , אַלֶערְלֵייא סָארְטֶען גֶעוִויקְסֶע , מִיט דִיא גְרֶעסְטֶע קִינְסְטְלֶעכְקַייט וִויא מִיר זָאגֶען . „מה רבו מעשיך ה׳ כלם בחכמה עשית" . וִויא גְרוֹיס זַיינֶען דִיא טְהַאטֶען פוּן דֶעם לֶעבֶּענְדִיגֶען וֶועלְכֶע עֶס גֶעפִינֶען זִיךְ אוֹיף דֶער וֶועלְט , עֶר הָאט גֶעשִׁיקְט לַאדוּנְגְס קַארְטֶען אִין דֶעם גֶעוִויסֶען טָאג צוא דֶער וֶועלְט בֶּעשַׁאפוּנְג , דִיא עֶרְסְטֶע קַארְטֶע הָאט עֶר גֶעשִׁיקְט צוא דֶעם עֶרְסְטֶען מֶענְטְשֶׁען צוא אָדָם הָרִאשׁוֹן עֶר אִיז גֶעוֶוען דֶער עֶרְסְטֶער גַאסְט פוּן דִיא גֶעלַאדֶענֶע , נַאכְהֶער זַיינֶען גֶעקוּמֶען הוּנְדֶערְטֶער אוּנ

טויזענדער אונ מילְיאָנען גֶעסְט אונ צוא וועלְכֶען צִיל הָאט מֶען זֵייא גֶעבְּרַאכְט , וֵוייסֶען מִיר וִויא מִיר זָאגֶען אַלֶע שַׁבָּת „מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים" דָאס מֵיינְט מֶען צוא עוֹלָם הַבָּא וָוארום דִיא וֶועלְט אִיז מֶער נִיט וִויא אַיין פֶּערֶעדְנֶע אַקְלֵיינֶער פִינְסְטֶערֶער צִימֶערִיל גֶעגֶען אַלִיכְטִיגֶען גְרוֹיסֶען זַאל מִיט לֶעקְטְרִישֶׁע בֶּעלַייכְטוּנְג , דִיא קִינְפְטִיגֶע וֶועלְט אִיז דָאס דֶער טְהַייעֶרֶער בּוּפֶעט דֶער אָנְגֶעגְרֵייטֶער פַאר אַלֶע מֶענְשֶׁען נָאךְ זֵייעֶר לֶעבֶּען .

אַלְזָא זַיינֶען מִיר גֶענֵייטִיגְט צוא זָאגֶען אַז דֶער בּוּפֶעט דֶער גַן עֵדֶן אִיז נִיט פַאר עֶטְלִיכֶע מֶענְטְשֶׁען וֶועלְכֶע זֵייעֶר גַאנְצֶען לֶעבֶּען הָאבֶּען זֵייא פֶערְבְּרַאכְט אִין גְרוֹיסֶע חָכְמוֹת אִין בִּילְדוּנְג , נֵיין דָאס קֶען נִיט זַיין דֶער גַן עֵדֶן אִיז אָנְגֶעגְרֵייט פַאר אַלֶעמֶען אַלֶע מֶענְטְשֶׁען קֶענֶען אִיהם פֶערְדִינֶען זָאגַאר נִיט קַיין גֶעבִּילְדֶעטֶער נִיט קַיין גִילֶערֶענְטֶער אַלֶע קֶענֶען זִיךְ עֶרְוֶוערְבֶּען צוא עוֹלָם הַבָּא נוּר מֶען זָאהל וֶוערְט זַיין מֶען זָאל טְהָאן גוּטֶעס אִיבֶּערְהוֹיבְּט הִיטֶען דֶעם רֶעלִיגְיָאן הִיטֶען דִיא תּוֹרָה מַחֲזִיק זַיין לוֹמְדֵי תּוֹרָה , זַיין צוא גֶעבּוּנְדֶען צוא דִיא רַבָּנִים , דִינֶען גֶעטְרַייא דֶעם קֵייזֶער וִויא שְׁלמה הַמֶלֶךְ זָאגְט „ירא את ה' בני ומלך .

דָאס אִיז דֶער גֶעדַאנְקֶען פּוּן דֶעם הֵיילִיגֶען תַּנָא „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" אַז אַלֶע אִידֶען זָאלֶען

נור וועלען, קענען זייא צוא קומען צוא עולם הבא, פון גרויסע קלאססע מענשען ביז דיא קליינע קלאססע קענען זיך פערזארגען אז זייא זאלען ניט געהן צום גרונד פון דער העלע. אונ דיא זעלביגע ווארטען זאגט אונז דער הייליגער חכם שלמה אין זיין הייליגען ספר קהלת, מיט דיא ווארטען, „סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם" דער געדאנקען איז אזויא, מען הערט זיך אן אלערלייא מיינונגען, נור איך זאג דיר אז דוא זאלסט מער ניט מורא האבען נור פאר דעם עוויגען אונ היטען זיינע מצות איז שוין גוט כי זה כל האדם דערצוא קען קומען יעדער מענש ניסט גראדע דער גרויסער למדן אונ דער גרויסער משכיל נור אפילו איין איינפאכער מענטש.

דעם זעלבען רעיון זאגט אונז דער בערימטער קעניג דער צדיק דהע"ה אין זיין הייליגען תהלים, מיט דיא ווארטען: „אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה, גדולים מעשה ה', דרושים לכל חפציהם תהלתו עומדת לעד", רעכענען מיר צוא זאגען דעם געדאנק אזויא, דער הייליגער דוד דער שרעקליכער פערשטאנדיגער מענטש מאכט בעקאנט דיא פובליק זיין מיינונג אודה ה' איך דוד לויב דעם עוויגען בכל לבב מיטען גאנצען געפיהל דאס מיינט מען מיט גרויס אבראזאוואניע מיט פיהל וויסענשאפט אונ

קֶענְטְנִיסֶע , נוּר דֶענָאךְ בִּין אִיךְ מַסְכִּים אַז גְדוֹלִים גְרֶעסֶער זַיינֶען מעשה ה׳ דָאס הֵייסְט אַז מֶען זָאל טְהָאן מִצְוֹת אוּנ גוּטֶעס וַוייל דרושים זֵייא זַיינֶען גְרִינְג צוּא קְרִיגֶען לכל חפציהם וֶוער עֶס וִויל קֶען דֶערְצוּ לַייכְט קוּמֶען , אוּנ זִיךְ דַאצוּא עֶרְוֶוערְבֶּען .

אוּנ וֶוען מֶען פָאלְגְט נוּר וָואס דֶער רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הֵייסְט וֶוען מֶען גֵייט אִין דִיא אַלְטֶע אוֹיסְגֶעטְרָאטֶענֶע וֶועג אִיז מֶען מַאטְרִיַאלִים גְלִיקְלִיךְ גֶעזוּנְד , לוּסְטִיג אוּנ שְׁטַארְק הֵיימְלִיךְ אִימְמֶער צוּפְרִידֶען, מִיט אֵיינֶער וָוארְטֶע מִיר דַארְפֶען זִיךְ נוּר וֶוענְדֶען צוּא דִיא וֶועג פוּן אוּנְזֶער הֵיילִיגֶע תּוֹרָה .

פרק ה

הַכַּפְרִי וְהַשָּׁעוֹן.

דֶער דָארְפְמַאן מִיטְ'ן זֵייגֶער.

מֶען הָאט אוּנְז אַוֶועק גֶעשְׁטֶעלְט אִין דֶער תּוֹרָה אַבִּילְד אַיין פָאטָאגְרַאפִיצִיסֶקֶע קַארְטֶע דֶעם עֶרְסְטֶען מֶענְטְשֶׁען אוֹיף דֶער וֶועלְט, וִויא גְלִיקְלִיךְ עֶר אִיז גֶעוֶוען דִיא פָארִיגֶע צַייטֶען אַז עֶר הָאט נִיט גֶעוָואלְט מַאכֶען קַיין רֶעפָארְמַאצְיֶע, הָאט גֶעפָאלְגְט וִויא מֶען הָאט אִיהְם גֶעהֵייסֶען אַז עֶר זָאל פוּן עֵץ הַדַעַת נִיט עֶסֶען, עֶר זָאל נִיט וֶועלֶען גֶענִיסְסֶען צוּא פִיל פוּן קְלוּגְהַייט, עֶר זָאל זִיךְ מֶער נִיט הַאלְטֶען אָן דֶעם עֵץ הַחַיִים אָן דֶעם בּוֹים פוּן לֶעבֶּען דָאס מֵיינְט מֶען אָן דִיא הֵיילִיגֶע תּוֹרָה וֶועלְכֶע זִיא רוּפְט זִיךְ אָן עֵץ הַחַיִים, אִיהֶרֶע וֶועגֶען אִיז אַנְגֶענֶעמֶע זִיסֶע אַיין רִיכְטִיגֶע פְּרָאגְרַאמְמֶע צוּם לֶעבֶּען, אַקוּרַאד וִויא עֶס שְׁטֵייט „דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" אִיהֶרֶע וֶועגֶען וואו זִיא פִירְט אִיז גְרַאדֶע נִיט קַיין אַפַּאסְנֶע זִיא פִירְט צוּם אֵייבִּיגֶען גְלִיק. דִיא תּוֹרָה הָאט אִין זִיךְ אַזַא כּוֹחַ אַזַא קְרַאפְט אַז דֶער וָואס הַאלְט זִיךְ אָן אִיהר גֵייט עֶר קַיין מָאל נִיט צוּם גְרוּנְד פוּן דֶער הֶעלֶע, אָט דָאס הָאט

גֶעזָאגְט דֶער הֵיילִיגֶער מֹשֶׁה רַבֵּינוּ דֶער אֲדוֹן כָּל הַנְּבִיאִים
אִין דֶער תּוֹרָה „ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה׳
ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך" אִיז דֶער גֶעדַאנְק
אֵיינְפַאךְ וֶוען דֶער אָרוֹן הַקּוֹדֶשׁ דִיא הֵיילִיגֶע לַאדֶע דָאס
אִיז דִיא הֵיילִיגֶע תּוֹרָה גֵייט פָּארְאוֹיס וֶוען מֶען גֵייט אִין
אִיהרֶע טְרִיט וֶוערְט פֶערְשְׁפְּרֵייט אַלֶע אִיהרֶע פַיינְדֶע אוֹיף
הִינְטֶערְוַויילֶעךְ אוּנ אַלֶע דִינַאמִיט אוּנ פּוּלְוֶוער וֶועט מֶען
אוֹיף אִיהם שִׁיסֶען וֶועט אַלֶעס גֵיין צוּם גְרוּנְד , אוּנ דֶער
וָואס גְלוֹיבְּט אִין דֶער תּוֹרָה וֶועט בְּלַייבֶּען . דֶער פְּרָאפֶעסֶער
בַּאקִינְסֶקֶע שְׁרַייבְּט אַז דִיא שְׁטַאטִיסְטִיק בֶּעוַוייזְט אִין
דַייטְשְׁלַאנְד אַז פּוּן דִיא אָרְטֶעדָאקְשִׁיסֶע קְלַאסְס מֶענְטְשֶׁען
שְׁטַארְבֶּען פִּיהל וֵויינִיגֶער וִויא פּוּן דִיא רֶעפָּארְמֶער , אַזוֹיא
זָאגְט אַיין גְרוֹיסֶער פְּרָאפֶעסֶער מֶען מֶעג אִיהם גְלוֹיבֶּען
אוּנ וִויא מִיר טְרֶעטֶען אָפּ פּוּן אוּנְזֶער הֵיילִיגֶער תּוֹרָה אוּנ
מִיר לָאזֶען זִיךְ צוּא צוּפִיהל צוּא דֶער וֶועלְט אִיבֶּערְהוֹיפְּט
צוּם לוּקְסוּס צוּא דִיא נַייֶע מָאדֶעס צוּא דִיא נַייֶע זְשׁוּרְנַאלֶען
אָט דָאס צַאפְּט אוּנְז אוֹיס אוּנְזֶער בְּלוּט אוּנְזֶערֶע קְרֶעפְּטֶען
אוּנְזֶער גַייסְט אוּנ אִיבֶּערְהוֹיפְּט אִיז מָאדְנֶע צוּא זֶעהֶען בַּייא
וֶועמֶען אִיז דֶער לוּקְסוּס , דֶער עֶרְסְטֶער גַאסְט בַּייא
דִיא פְּרוֹיעֶנְצִימְמֶער בַּייא דִיא דַאמֶען , נַאכְהֶער פְּרָאדְלֶע-
גַייעֶט דִיא פְּרוֹי דֶעם מַאן אוּנ זִיא עֶרְגֶערְט אִיהם בִּיז
וַואנֶען זִיא פִּירְט אִיהם אוֹיךְ אַרַיין אִיז דֶער פִּינְסְטֶערֶער

הֶעלֶע אַז ער קֶען שׁוֹין נִיסְט אַרוֹיס קְרִיכֶען צוּרִיק, ער פַאר לִירְט זַיין נָאמֶען זַיין פִּירְמֶע, ער מוּז וֶוערֶען אַיין עֶמִיגְרַאנְט אַיין נַע וְנַד'נִיק ער מוּז נֶעמֶען וַואנְדְרֶעוֶוען אִין פְרֶעמְדֶע מְקוֹמוֹת וַוייל ער אִיז אַ צוּגְרוֹיסֶער דַאמֶען פְרַיינְד.

מַיינֶע לִיבֶּע לֶעזֶער וִויא עֶס אִיז אַלְץ פָאַרְגֶעשְׁטֶעלְט אִין דֶעם עֶרְסְטֶען מֶענְטְשֶׁען אדם הראשון וִויא רִיכְטִיג עֶס אִיז נוּר מֶען זָאל זִיךְ אַיינְקוּקֶען מִיט אָפֶענֶע אוֹיגֶען, דֶער שְׁלַאנְג וֶועלְכֶער ער הָאט אָנְגִירֶעט חוה'ן דָאס אִיז דֶער לוּקְסוּס דֶער שְׁטַאט אַז עֶס דַארְף זִיךְ וֶועלֶען וָואס מֶען קֶען גָאר נִיט בֶּעקוּמֶען. אִין פָּסוּק שְׁטֵייט אַז דִיא פְרוֹי הָאט דֶער זֶעהֶען אַז דֶער עץ הדעת אִיז גִישְׁמַאק אוּנ ער אִיז זֵייער אַנְגֶענֶעם צוּם זֶעהֶען הָאט זִיךְ שׁוֹין בַּאלְד דִיא פְרוֹי גִילָאזֶען אִיבֶּער רֵיידֶען אוּנ זִיא הָאט בַּאלְד גֶענוּמֶען פוּן אִיהם גֶענִיסֶען.

אִין מֶדְרָשׁ שְׁטֵייט אַז וֶוען זִיא הָאט דֶערְלַאנְגְט דֶעם אָדָם הָאט ער נִיט גֶעוָואלט עֶסֶען וַוייל ער הָאט נֶעבֶּעךְ פֶערְשְׁטַאנֶען זַיין פִינְסְטֶערֶען אוּנְגְלִיק וָואס עֶס וֶועט זַיין אַז וֶוען ער וֶועט עֶסֶען, הָאט ער זִיךְ בַּייא אִיהר גֶענוּמֶען בֶּעטֶען, זֶעה מַיין פְרוֹי לָאז מִיר אָפּ אִיךְ וִויל נִיט עֶסֶען, הָאט זִיא אָנְגֶעהוֹיבֶּען צוּא שְׁרַייֶען אוּנ צוּ לַארֶעמֶען, מִיט דִיא וָוארְטֶען: טְהַייֶערֶער מַאן אִיךְ פַאר שְׁטֵייא פַאר וָואס

דוא וויִלְסְט נִיט עֶסֶען וַוייל דוא וויִלְסְט מִיר בַּאגְרָאבֶּען אוּנ נֶעמֶען אַיין צְוֵוייטֶע פְּרוֹי אָט אַזוֹי לִיבְּט מֶען דָאס אַפְרוֹי .

מַיינֶע לִיבֶּע לֶעזֶער אוֹיב אִיהר בֶּעמֶערְקְט קוּקְט מִיט אַיין רִיכְטִיגֶען בְּלִיק אוֹיף דֶער וֶועלְט וֶועט אִיהר זֶעהֶען אַז יֶעדֶע דַאמֶע וֶוען עֶס פַארְוֶועלְט זִיךְ אִיהר צוּמַאכֶען אַלוּסְט רַייזֶע אִין קְרַאנְץ אָדֶער אִין מַארֶענְבַּאד אָדֶער אִין קֶענִיגְסְבֶּערְג נִיט וַוייל זִיא אִיז קְרַאנְק ח״ו עֶס אִיז קַיין בֵּייז חָלִילָה נוּר זִיא דַארְף דָאךְ שְׁטֵיין אִין דֶעם שְׁפִּיסָאק פוּן אַלֶע גְרוֹיסֶע מַאדַאמֶען, נֶעמְט זִיךְ דֶער מַאן בַּייא אִיהר בֶּעטֶען זֶעה הַאלְט יֶעטְצְט אָפּ , עֶס קֶען נִיט זַיין עֶס אִיז אַיין שַׁאדֶען דִיא גֶעלְט אוּנ וָואס וֶועט זַיין דֶערְפוּן אַז דוּא וֶועסְט שׁוֹין אוֹיס בְּרֵיינְגֶען מַיין קַאפִּיטַאל וֶועט דָאךְ נֶעמֶען גֶעהֶן דֶער אַבָּארָאט זֵייעֶר שְׁוֶוער אוּנ מֶען וֶועט מוּזֶען מַאכֶען חָלִילָה אַיין פְּרָאטֶעסְט אוּנ מֶען וֶועט קוּמֶען צוּ דִיא גְרֶעסְטֶע אוּנְגְלִיקֶען בֶּעהִיטֶע גָאט . עֶר בֶּעט זִיךְ בַּייא אִיהר וִויא אָדָם הָאט זִיךְ גִיבֶּעטֶען בַּייא זַיין פְּרוֹי, נוּר וִויא אָדָם הָאט גֶעפּוֹיעֶלְט בַּייא זַיין פְּרוֹי אוּנ וִויא זִיא הָאט אִיהם גִיעֶנְטְפֶערְט אָט אַזוֹי עֶנְטְפֶערֶען הַיינְט דִיא פְּרוֹיעֶן , מִיט דִיא וָוארְטֶען : דָאס אִיז אַטְהַייעֶרֶער מַאן , זָאל דָאס גָאר אַרְרֶען וָואס דִיא פְּרוֹיא אִיז מוּטְלָאז שְׁוַואךְ אַז אִיךְ קֶען שׁוֹין נִיט רֵיידֶען אִיךְ פַארְשְׁטֵייא מַיין טְהַייעֶרֶער מַאן, דוּא מוּזְט מֵיינֶען אַז דוּא

וֶועסְט מִיר נִיט שִׁיקֶען אִין קְרַאנְץ עֶרְהוֹילֶען זִיךְ וֶועט דִיא
פְּרוֹי מַאכֶען דִיא אֵייבִּיגֶע רַייזֶע... אוּנ דוּא וֶועסְט נֶעמֶען
אַיין צְוֵוייטֶע פְּרוֹי, פִּינְצְטֶער פִּינְצְטֶער אַז מֶען נֶעמְט דִיא
פְּרָאסְטֶע מֶענֶער, אִיךְ וָואלְט דָאס גֶעהַאט אַגִיבִּילְדֶעטֶען
מַאן אוּנ אַ גִיצִיוִוילִיזִירְטֶען מַאן וָואלְט עֶר גָאר נִיט גִילָאזֶען
דִיא פְּרוֹי אַלֵיין פָארֶען, עֶד וָואלְט אַלֵיין אוֹיךְ מִיט פָארֶען
אוּנ פֶערְשַׁאפֶען פֶערְגֶעניגֶען, אִיהר וֵוייסְט וָואס עֶס וֶוערְט
דִיא עֶנְדֶע, זִיא וִוירְקְט אוֹיף אִיהם מִיט אִיהרֶע וֶוערְטֶער
אוּנְד עֶר גִיט אִיהר נָאךְ אוּנְד עֶר אַלֵיין פָארְט טַאקֶע מִיט
אִיהר, נוּר אִיהר צוּפְרִידֶענְשְׁטֶעלֶען, גֶעוָואנְלִיךְ לָאזְט
מֶען דָאךְ אִיבֶּער דֶעם גִישֶׁעפְט בַּייא דִיא יוּנְגֶע קִינְדֶער,
נֶעמְט דֶער גִישֶׁעפְט אוּנְטֶער גֵיין וַוייל אִין אַגִישֶׁעפְט מוּז
מֶען זַיין זֵייעֶר פָארְזִיכְטִיג, דֶער וַוייל לוֹיפְט אוּנְטֶער
וֶועקְסֶעלֶעךְ אֵיינֶע נָאךְ דִיא אַנְדֶערֶע וֶועלְכֶע מֶען דַארְף זֵייא
צָאלֶען, נוּר גֶעוָואהנְלִיךְ אַז זֵייא זַיינֶען בֵּיידֶע דָארְטֶען לוֹיפְט
דָארְטֶען גֶעלְט וִויא שְׁטוֹיב אוֹיף אַלֶע הֲבָלִים אוֹיף אַלֶע
נַארִישְׁקַייט, אוֹיף טֶעאַטֶער, אוֹיף בֶּעלֶער אוּנ אוֹיף
מַאסְקֶערַאדֶען, אוּנ דָא וֶוערְט פְּרָאטֶעסְטֶען אֵיינֶע נָאךְ דִיא
אַנְדֶערֶע, נַאכְהֶער אַז זֵייא קוּמֶען בֵּיידֶע פוּן דַאצְיֶע זֵייעֶרֶע
שֵׁיין עֶרְהוֹילְט צוּא הוֹיז וֶועט אִיהר זֶעהֶען מַיינֶע לֶעזֶער
אוֹיב זֵייא הָאבֶּען נִיט דֶעם זֶעלְבֶּען פְּסַק וָואס אָדָם מִיט
חַוָּה'ן, אַזוֹי הָאבֶּען זֵייא אוֹיךְ.

לָאמִיר זֶעהֶען דִיא גֶעשִׁיכְטֶע אִין דֶער הֵיילִיגֶער תּוֹרָה
וִויא עֶס אִיז גִיוֶוען מִיט אָדָם אוּנ מִיט חַוָּה׳ן , זֶעהֶען מִיר
אַז פַאר דֶעם עֶסֶען פוּן עץ הדעת זַיינֶען זֵייא גֶעוֶוען אַזוֹי
צוּפְרִידֶען הֵיימְלַאךְ אוּנ מוּטְהִיג אוּנ לֶעבֶּעדִיג וָוארוּם מֶען
קֶען זִיךְ פָארְשְׁטֶעלֶען וָואס הָאט זֵייא גִיקֶענְט פֶעלֶען זֵייא
זַיינֶען גִיוֶוען אִין אַיין גֶעטְלִיכֶען פַּארַאדִיז , קַיין זָארְג הָאבֶּען
זֵייא גֶעהַאט , גִיפֶעלְט הָאט זֵייא אוֹיךְ קַיין זַאךְ נִיט , וַוייל
זֵייא זַיינֶען גֶעוֶוען צוּפְרִידֶען מִיט זֵייעֶרֶע וֶועלְכֶע דֶער עֶוִויגֶער
הָאט זֵייא אַיינְגֶעטְהֵיילְט . אָבֶּער לֵיידֶער צוּם בֶּעדוֹיעֶרֶען
וִויא זֵייא הָאבֶּען נָאר אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען זֵייעֶרֶע אוֹיגֶען אוּנ
הָאבֶּען גֶענָאסְסֶען פוּן עץ הדעת פוּן בִּילְדוּנְג , זַיין צוּא קְלוּג
קוּקֶען הֶעכֶער פַאר זִיךְ , עֶפֶּעס פֶערְשְׁטֶעהן אַז מֶען אִיז
נַאקֶעט אַקוּרַאד וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק „וידעו כי עירומים
הם" עֶפֶּעס זִיךְ גֶענוּמֶען שְׁפִּירֶען אַז מֶען אִיז נִיט גֶעפּוּצְט
וִויא מֶען דַארְף נָאךְ דֶער מָאדֶע נָאךְ דֶעם לוּקְסוּס נָאכֶען
נַייעֶם זְשוּרְנַאל , זֶעט וָואס פוּן זֵייעֶר פּוּץ אִיז גֶעוָוארֶען זֵייא
זַיינֶען אַרָאפּ גֶעפַאלֶען פוּן גֶרֶעסְטֶען גְלִיק צוּם גְרֶעסְטֶען
אוּנְגְלִיק „מאיגרא רמא לבירא עמיקתא" פוּן אַהוֹיכֶען גָארֶען
אִין אַיין טִיפֶען גְרוּב , וֶוען דֶער עֶוִויגֶער הָאט זֵייא גִיפְרֶעגְט
מִיט אַיין שְׁטִימֶע , אָדָם וואו בִּיסְטוּ , שְׁטֵייט אִין פָּסוּק
אַז זֵייא הָאבֶּען זִיךְ בֶּעהַאלְטֶען פוּן שַׁאנְדֶע זֵייא הָאבֶּען
שׁוֹין פְּרִיזְנַאיֶעט אוֹיף זֵייעֶר פֶערְבְּרֶעךְ , אָדָם הָאט שׁוֹין

גִיעֶנְטְפֶערְט אִיךְ הָאבּ דֶער הֶערְט דַיין שְׁטִימֶע הָאבּ אִיךְ זִיךְ בֶּעהַאלְטֶען . דֶער עֶוִויגֶער הָאט אִיהם תֵּיכֶּף גִישָׁאלְטֶען אוּנ הָאט זֵייא פוּן גָארְטֶען אַרוֹיס גֶעטְרִיבֶּען עֶר הָאט זֵייא גֶעהֵייסֶען גֵיין וַואנְדֶרֶעוֶוען אִין דֶער גְרוֹיסֶער וֶועלְט וואוּ אַטָאג וואוּ אַגַאכְט .

דִיא זֶעלְבֶּע אִיז מִיט דִיא יוּנְגֶע מֶענְשֶׁען וֶועלְכֶע מִיר הָאבֶּען וֶועגֶען זֵייא פְרִיעֶר גֶערֶעט זֵייא הָאבֶּען אִין דֶער צַייט קַיין צָאלוּנְגֶען נִיט גֶעצָאלְט , שֶׁעמֶען זֵייא זִיךְ פַאר שַׁאנְדֶע צוּ קוּמֶען , דִיא בַּעֲלֵי חוֹבוֹת קוּמֶען מָאנֶען גֶעפִינֶען זֵייא נִיט צוּא הוֹיז וַוייל זֵייא זַיינֶען בֶּעהַאלְטֶען אִין אַזַייטִיגֶען קַאבִּינֶעט זֵייא שֶׁעמֶען זִיךְ אַרוֹיס צוּא גֶעהן . דִיא בַּעֲלֵי חוֹבוֹת פֶערְשְׁטֵייֶען אָבֶּער אַז זֵייא זַיינֶען בֶּעהַאלְטֶען נֶעמֶען זֵייא שְׁרַייֶען מִיט הוֹיכֶע קוֹלוֹת וואוּ זַייט אִיהר , וָואס בֶּעהַאלְט אִיהר זִיךְ , נַאכְהֶער שִׁילְט מֶען זֵייא אָן גַאנְץ גוּט , אוּנ בַּאנְק מִיט דִיא זַאקְלַאדְצִיקֶעס נֶעמֶען צוּא דֶעם הוֹיף מִיטֶען גִישֶׁעפְט , אוּנ אִיהם יָאגְט מֶען דוּרְךְ פוּן זַיין גַן עֵדֶן פוּן זַיינֶע פֶערְגֶעניגֶען פוּן זַיינֶע זַאלָאנֶען פוּן זַיין אָפְּשְׁטַאנָאוְוקע אוּנ עֶר מוּז וֶוערֶען אַיין וַואנְדֶערֶער אַנַע וְנַדְ׳נִיק אוּנְגְלִיקְלִיךְ פַאר וָואס עֶר הָאט גֶעפָאלְגְט הוה׳ן מִיטֶען שְׁלַאנְג , דָאס אִיז דֶער לוּקְסוּס , אוּנ דֶער וָואס וִויל אִיהם אִיז אוּנְגְלִיקְלִיךְ גֶעוָוארֶען .

מִיר זָאגֶען אַלֶע מָאל דֶעם גִידַאנְקֶען אַז דָאס מֵיינְט דֶער הֵיילִיגֶער מֶדְרָשׁ „טוב זה החיים, טוב מאוד זה המות" אַזוֹיא זָאגֶען דִיא הֵיילִיגֶע תַּלְמוּדִיסְטֶען אוּנְזֶערֶע וֶועלְכֶע זֵייעֶרֶע וֶוערְטֶער אִיז גֶעצֵיילְט אוּנ גֶעוואוֹיגֶען אוּנ גֶעמָאסְטֶען זֵייא זַיינֶען גֶעוֶוען דִיא עֶרְסְטֶע חֲכָמִים אוּנ דִיא גְרֶעסְטֶע זֵייא הָאבֶּען אַלֶעס פֶערְוִויקֶעלְט אִין זֵייעֶרֶע הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער דִיא קוּרְצֶע אַסַּךְ גָאלְדֶענֶע זַאכֶען. וִויא דֶער חָכָם זָאגְט „תפוחי זהב במשכיות כסף" מֶען דַארְף מֶער נִיסְט עֶפֶענֶען דִיא אַיינְפַאסוּנְגֶען פוּן אוֹיבֶּען נֶעמְט אַרוֹיס בְּלִיסְצֶען דִיא טְהַיֵיעֶרֶע בְּרִילַאנְטֶען, אַז עֶס וֶוערְט אוּנְז לִיכְטִיג אִין דִיא אוֹיגֶען. אִין דֶעם מֶדְרָשׁ פֶערְשְׁטֵייֶען מִיר אוֹיךְ אַז עֶס לִיגְט זֵייעֶר אַהוֹיכֶער גֶעדַאנְק אַיין אַנְגֶעגֶעמֶער, וָוארוּם וַוארְשַׁיינְלִיךְ אִיז דִיא וֶוערְטֶער זֵייעֶר שְׁוֶוער וִויא דֶער מֶדְרָשׁ זָאגְט אוֹיף טוב מאוד וָואס דָאס אִיז דָאךְ זֵייעֶר גוּט, זָאגְט דֶער מֶדְרָשׁ גָאר „זה המות" דָאס הֵייסְט דֶער טוֹיט, הָאט דָאךְ גִידַארְפְט זַיין אַז וֶוען אֵיינֶער וֶוערְט קְרַאנְק הָאט מֶען נִיט גֶעדַארְפְט רוּפֶען קַיין דָאקְטָאר אוּם יֶענֶער זָאל גִיכֶער שְׁטַארְבֶּען אוּנ קוּמֶען צוּם „טוב מאוד" אוּנ מִיר וֵוייסֶען דַאכְט זִיךְ גָאר גַאנְץ אַנְדֶערְס אַז וֶועגֶען „אחולה שיש בו סכנה מחללין את השבת" דָאס הֵייסְט וֶועגֶען גֶעפֶערְלִיכֶע מֶעג מֶען מְחַלֵּל שַׁבָּת זַיין, אוּנ מֶען מֶעג אַלְץ טָאן נוּר רַאטֶעוֶוען

אַ אִידֶען, וִויא דֶער תַּנָּא זָאגְט „כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא".

פָּארְלֵייפִיג אִיז זֵייעֶר וואוּנְדֶערְלִיךְ דֶער מֶדְרָשׁ, אוּם צוּא פַארְשְׁטֶעהן דִיא וֶוערְטֶער פוּן דֶעם מֶדְרָשׁ דַארְפֶען מִיר מַקְדִים זַיין נָאךְ אַיין פָּסוּק. דֶער גְרוֹיסֶער חָכָם שלמה אִין זַיין הֵיילִיגֶען וֶוערְק קְהֶלֶת זָאגְט עֶר אַזוֹיא מִיט דֶעם לָשׁוֹן „כי האלהים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים", דָאס הֵייסְט דֶער אַלְמֶעכְטִיגֶער הָאט בֶּעשַׁאפֶען דֶעם מֶענְשֶׁען זֵייעֶר גוּט אוּנ גְלַייךְ, נוּר זֵייא זוּכֶען פִּיהלֶע רֶעכֶענוּנְג, דַארְף מֶען דָאס אַלֶעס פֶערְשְׁטֶעהן, דֵיינֶקֶען מִיר צוּא זָאגֶען דֶעם גֶעדַאנְק אַזוֹיא, מִיט אַיין קְלֵיינֶעם בַּיישְׁפִּיל, עֶס הָאט אַמָאל גֶעטְרָאפֶען אַז אַיִשׁוּבְנִיק הָאט זִיךְ פַאר גִילוּסְט קוֹיפֶען אַזֵייגֶער אַגוּטֶען עֶר אִיז גִיוֶוען זַייעֶר אַרַייכֶער מַאן גֶעלְט הָאט בַּייא אִיהם קַיין רָאלְיֶע נִיט גֶעשְׁפִּילְט. אִיז עֶר גֶעקוּמֶען צוּ פָארֶען אִין וִוילְנָא קוֹיפֶען אַגָאלְדֶערְנֶע אוּהר אַיין אַנְטִיק זַאךְ, אִיז עֶר אַרַיין אוֹיף דַייצֶעסֶע גַאס אִין אַגְרוֹיסֶען מַאגַאזִין אוּנ עֶר הָאט זִיךְ פָארְגֶעשְׁטֶעלְט אַזוֹיא וִויא עֶר אִיז אַנִיט הִיגֶער אוּנ עֶר וִויל קוֹיפֶען אַגוּטֶען אוּהר אוּנ עֶר אִיז קַיין גְרוֹיסֶער מֵבִין אִין דִיא סְחוֹרָה אַלְזָא בֶּעט עֶר בַּייא אִיהם דִיא גִיפֶעלִיקַייט עֶר זָאל אִיהם נִיט נַארֶען עֶר זָאל גֶעבֶּען אַיין פְּרַאקְטִישֶׁע סְחוֹרָה אַרַאיֶעלֶע, וֶועגֶען גֶעלְט וֶועט קַיין מְנִיעָה נִיט זַיין,

עֶנְטְפֶערְט אִיהם דֶער וִוירְט פון גִישֶׁעפְט זֵייעֶר אַנְגֶענֶעם. אִיהר קֶענְט זִיךְ אוֹיף מִיר פַארְלָאזֶען אִיךְ וֶועל אַייךְ נִיט נַארֶען, מַיין גִישֶׁעפְט אִיז נִיט גֶעגְרִינְדֶעט אוֹיף אַדְמַאן אִיךְ הָאבּ אַדַאנְק דֶעם עֶוִויגֶען זֵייעֶר אַיין פַיינֶעם נָאמֶען וַוייל אִיךְ נַאר קֵיינֶעם נִיט.

דֶער וִוירְט הָאט גֶענוּמֶען אוּנ הָאט אִיהם אוֹיס גֶעקְלִיבֶּען אַגִילְדֶערְנֶעם זֵייגֶער פון פִירְמֶע גְרִיזֶעלְס אַזֵייגֶער אַפְּרַאקְטִישֶׁען אַגוּטֶען, אוּנ עֶר הָאט אִיהם דֶערְלַאנְגט אִין הַאנְד, נַאכְהֶער רוּפְט זִיךְ אָפּ צוּא אִיהם דֶער וִוירְט אִיךְ הָאבּ אַייךְ גֶעגֶעבֶּען אַיין אוּהר זֵייעֶר אַפְּרַאקְטִישֶׁען, אִיהר וֶועט מִיר דַאנְקֶען אִיהר וֶועט מִיר זַיין דֶער בֶּעסְטֶער גוּטֶער פְרַיינְד. פְרֶעגְט דֶער יְשׁוּבְנִיק דֶעם וִוירְט וִויא בַּאגֵייט מֶען זִיךְ מִיט אִיהם וֶוען מֶען דַארְף אִיהם אָנְצֵיעֶן. אֵיינְמָאל אִין מֵעֵת לְעֵת זָאלְט אִיהר אִיהם הִיטֶען אָנְצוּצִיהֶען וֶועט עֶר שְׁטֶענְדִיג זַיין גוּט מֶען וֶועט אִיהם נִיט דַארְפֶען פֶערִיכְטֶען, אַזוֹיא זָאגְט דֶער וִוירְט צוּם דָארְף מַאן, אוֹיף פִיר יָאהר גַארַאנְטִיר אִיךְ אַז עֶר וֶועט זִיךְ קַיינְמָאל נִיט אָפְּשְׁטֶעלֶען אַלֶע דִיא וָואס טְרָאגֶען מַיינֶע זֵייגֶערְס אַזֶעלְכֶע זַיינֶען זֵייעֶר צוּפְרִידֶען אוּנ בֶּעדַאנְקֶען מִיר שְׁטֶענְדִיג.

דֶער דָארְף מַאן הָאט אַרוֹיס גֶענוּמֶען דִיא גֶעלְט אוּנ הָאט אִין קַאסְסֶע אַיינְגֶעצָאלְט אוּנ הָאט זִיךְ מִיטֶען וִוירְט

זִיךְ פֶּערְאָפְּשֵׁיידֶעט מִיט גְרוֹיס צוּפְרִידֶענְהַייט, אוּנ אִיז
אַוֶועק גֶעפָארֶען צוּהוֹיז. קוּמֶענְדִיג צוּהוֹיז אִיז זִיךְ דֶער
דָארְפְמַאן מְיַשֵּׁב מִיט זִיךְ אַלֵיין אוּנ עֶר פַאלְט אוֹיף אַיין
נַייעֶם פְּלַאן, מַה דָאךְ אַז מֶען צִיט אָן דֶעם זֵייגֶער אֵיין
מָאל אִין פִיר אוּנ צְוַואנְצִיג שְׁטוּנְדֶען אִיז אַזוֹיא גוּט אוּנ
עֶר גֵייט פִיר יָאהר, וֶועל אִיךְ זַיין גָאר אַקְלוּגֶער אוּנ אִיךְ
וֶועל אִיהם אָנְצִיעֶן עֶטְלִיכֶע מָאל אַטָאג וֶועט עֶר גֵיין אוֹיף
עֶוְוִיג אוּנ אִימְמֶער, וֶועט עֶר זִיךְ קַיין מָאל נִיט אָפְּשְׁטֶעלֶען,
עֶר הָאט צוּא גֶערוּפֶען זַיין פְרוֹיא עֶר הָאט אִיהר פָארְגֶעלֵייגְט
זַיין נַייעֶם פְּרָאיֶעקְט וֶועלְכֶען עֶר דֵיינְקְט צוּא מַאכֶען מִיטֶען
זֵייגֶער. זַיין פְרוֹיא אִיז פֶערְוואוּנְדֶערְט גֶעוָוארֶען פוּן אִיהר
מַאנְס קְלוּגֶען אוּנ הוֹיכֶען פֶערְשְׁטַאנְד אוּנ זִיא הָאט אוֹיךְ
מַסְכִּים גִיוֶוען צוּם נַייעֶם פְּלַאן אַז מֶען זָאל אִיהם אָנְצִיעֶן
עֶטְלִיכֶע מָאל אִין טָאג וֶועט עֶר זַיין אוֹיס גֶעצֵייכֶענְט. דֶער
דָארְף מַאן הָאט בַּאלְד עֶרְפִיהלְט זַיין וואוּנְשׁ אוּנ הָאט אִיהם
דֶעם זֶעלְבֶּען טָאג זֶעקְס מָאל אָנְגֶעצוֹיגֶען, נָאכֶען אָנְצִיעֶן אִיז
עֶר אַרוּם גֶעגַאנְגֶען אַזוֹיא הֵיימְלֶעךְ אוּנ לוּסְטִיג צוּפְרִידֶען אָט
עֶרְסְט וֶועט זַיין אַגַאנְג אַז עֶס וֶועט זַיין אַפֶערְגֶענִיגֶען צוּא
הֶערֶען, אַזוֹיא הָאט זִיךְ גֶעטְרַאכְט בַּייא זִיךְ דֶער דָארְף מַאן.

פְּלוּצְלוּנְג אִין מִיטֶען טָאג גָאר נִיט גֶערִיכְטֶער הֵייט
הָאט גֶעטְרָאפֶען אַפִינְצְטֶערֶער אוּנְגְלִיק אוּנ בַּיין דָארְפְמַאן
אִיז זַיין גַאנְצֶע פְרֵייד צוּשְׁטֶערְט גֶעוָוארֶען, דֶער זֵייגֶער

הָאט זִיךְ אָפְּגִישְׁטֶעלְט , דֶער דָארְף מַאן הָאט צוּגֶעלֵייגְט זַיין אוֹיעֶר הֶערֶען וִויא דֶער זֵייגֶער גֵייט, וִויא פִינְצְטֶער אִיז אִיהם גֶעוָוארֶען אַז עֶר הָאט דֶער שְׁפִּירְט אַז דֶער זֵייגֶער אִיז אוֹיס גֶעגַאנְגֶען, עֶר הָאט גֶענוּמֶען בְּרֶעכֶען מִיט דִיא דֶענְד אוּנ אַרוֹיס לוֹיפֶען אוֹיפֶען הוֹיף מִיט אַגֶעוֵויין שְׁלֶעכְט, אַלֶע שְׁכֵנִים זַיינֶען צוּזַאמֶען גֶעלָאפֶען אוֹיף דֶעם וואוּנְדֶער מֶען הָאט זִיךְ אַרוּם גִישְׁטֶעלְט אַרוּם זֵייגֶער וִויא אַרוּם אַגוֹסֵס׳ען פַאר יְצִיאַת הַנֶּפֶשׁ , מֶען הָאט דֶעם זֵייגֶער בֶּעוֵויינְט אוּנ בֶּעקְלָאגְט אוּנ דֶער בַּעַל הַבַּיִת פוּן זֵייגֶער הָאט אָנְגֶעהֵייבֶּען צוּ שְׁרַייעֶן גְוַואלְד וֶוער וִוילְנֶער זַיינֶען וָואס מֶען זָאגְט אוֹיף זֵייא אִיז נָאךְ וֵוייניג . אַזַא גְבִיר פוּן אַזַא גְרוֹיסֶען גִישֶׁעפְט אַזַא פִירְמֶע זָאל זַיין אַזַא לִיגְנֶער, עֶר הָאט דָאךְ גֶעזָאגְט אַז עֶר גַארַאנְטִירְט אוֹיף פִיר יָאהְר צַייט אוּנ אַלֶעם עֶנְדֶע אִיז עֶרְסְט נָאךְ עֶטְלִיכֶע טֶעג אוּנ עֶר שְׁטֵייט שׁוֹין , נוּא אִיךְ וֶועל זִיךְ מִיט אִיהְם רֶעכֶענֶען .

אוֹיף מָארְגֶען אִין דֶער פְרִיא אִיז דֶער דָארְף מַאן אוֹיף גֶעשְׁטַאנֶען אוּנ הָאט אַיין גֶעשְׁפַּאנְט אַיין גוּטֶען פֶערְד אוּנ אִיז אַוֶועק גֶעלָאפֶען גְלַייךְ אִין שְׁטָאט צוּם זֵייגֶער מַייסְטֶער, עֶר אִיז גֶעקוּמֶען אִין שְׁטָאט עֶר אִיז תֵּיכֶף אַרַיין גִילָאפֶען אִין מַאגַאזִין אוּנ הָאט גְרַאדֶע גִיטְרָאפֶען שְׁטֵייעֶנְדִיג דֶעם וִוירְט זֶעלְבְּסְט. וָואס מַאכְט אִיר פְרֶעגְט דֶער וִוירְט דֶעם

דָארְף מַאן , מַאכֶען זָאלְט אִיהר מִיט דִיא גְלִידֶער רוּפְט זִיךְ
אָפּ דֶער דָארְף מַאן צוּם וִוירְט, אִיר זַייט דָאךְ אַזוּלִיק אַ, יִגְנֶער
אַיין אַדְמַאנְסְצִיק עֶס הֶערְט זִיךְ דָאךְ גָארְנִישְׁט אִין דֶער
וֶועלְט אַז מֶען זָאל אַזוֹי אָפְּנַארֶען, דֶער וִוירְט נֶעמְט זִיךְ
פֶערְעֶנְטְפֶערְין אַז עֶר אִיזְט גָאר נִיט שׁוּלְדִיג עֶר הָאט
גִיגֶעבֶּען אַגוּטֶען זַייגֶער מֶעגְלִיךְ אַז אִיר הָאט. אִיהם אַלֵיין
קַיילֶע גִימַאכְט אַנְדֶערְס קֶען דָאס נִיט זַיין. נֵיין שְׁרַייט דֶער
דָארְף מַאן אִיךְ הָאבּ אִיהם בֶּעסֶער גִימַאכְט, אִיהר הָאט
דָאךְ גִיזָאגְט אַז עֶס קְלֶעגְט אֵיין מָאל אִין טָאג , אוּנְד
אִיךְ הָאבּ נָאךְ אִיהם בֶּעסֶער אָנְגֶעצוֹיגֶען זֶעקְס מָאל אִין
טָאג. חַא חַא חַא אִיז גֶעוָוארֶען אַפַּאצֶערַייא אִין מַאגַאזִין
אַלֶע הָאבֶּען גֶענוּמֶען שְׁרַייֶען בְּרַאוָוא בְּרַאוָוא אַלֶע מֶענְטְשֶׁען
וֶועלְכֶע זַיינֶען גִיוֶוען אִין מַאגַאזִין הָאבֶּען אַזוֹיא פִּיהל גִילַאכְט
אַז זֵייא הָאבֶּען שׁוֹין נִיט גִיהַאט קַיין קְרֶעפְטֶען מֶער פוּן
צוּא לַאכֶען. אָט אִיז אַדוּרַאק אַ יְשׁוּבְנִיק, דֶער וִוירְט הָאט
אִיהם גִיגֶעבֶּען אַזַא טְהַייֶערֶען זַייגֶער אוּנ עֶר הָאט אִים אִיבֶּער
גֶעדְרֵייט אוּנְד אַלְלֶעם עֶנְדֶע שְׁרַייט עֶר נָאךְ, עֶר הָאט נִיט
פֶערְשְׁטַאנֶען אַז דָאס אִיז אַיין שְׁפְּרָאנְזִינֶע אַ אֵיידֶעלֶע זַאךְ
אַז מֶען דְרֵייט אִיהר צוּ פִּיהל דְרֵייט מֶען אִיהר אִיבֶּער. דִיא
זֶעלְבֶּע אִיז מֶענְשֶׁען. דֶער עֶוִויגֶער הָאט אִיהם בֶּעשַׁאפֶען
קִינְצְלִיךְ זֵייֶער פְּרַאקְטִישׁ עֶס אִיז נִיט דָא אוֹיף דֶער גַאנְצֶער
וֶועלְט אַזַא קִינְסְטְלִיכֶע מַאשִׁינֶע וִויא דֶער מֶענְשׁ אִיז, וִויא
שֵׁיין וִויא גְלַייךְ עֶר אִיז וִויא קִינְצְלִיךְ עֶר אִיז מִיט זַיין
פֶערְשְׁטַאנְד מִיט זַיין דַעַת מִיט זַיין בֶּעגְרִיף מִיט זַיינֶע
גֶערְוֶוען מִיט זַיינֶע מוּסְקֶעלֶען, מֶען הָאט אִיהם גִימַאכְט

פַארִין גְלַאוְונֶעם אוּפְרַאוְולַאיֶעשְׁצֶע אִיבֶּער אַלֶע לֶעבֶּענְדִיגֶע
עֶר אִיז אִיבֶּער זֵייא דֶער מוֹשֵׁל דֶער הֶערְשֶׁער וְוִיא דָוִד
הַמֶלֶךְ זָאגְט: „כל שתה תחת רגליו", אַזוֹי הָאט דֶער עֶוְוִיגֶער
גִיזָאגְט בַּיי זַיין בֶּעשַׁאפֶען מִיט דִיא וָוארְטֶען „נעשה אדם
בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים", דָאס
מֵיינְט מֶען אַז עֶר זָאל זַיין דֶער גְלַאוְונֶער וְוִירְט אִיבֶּער
אַלֶעמֶען. אוֹיבֶּען אִין זַיין קָאפּ הָאט עֶר אִיהְם בֶּעשַׁאפֶען מִיט
מַארְךְ אוֹיף אָנְצוּצִיעֶן, דָאס מֵיינְט מֶען וֶוען עֶר דַארְף
הָאבֶּען פִיר זִיךְ אוֹיף צוּא לֶעבֶּען צוּא מַאכֶען פִיר זִיךְ
אַ אִיסְטָאצְנִיק אוֹיף מִיטֶעלְס לֶעבֶּען זָאל עֶר מִיט מַארְךְ
בֶּעטְרַאכְטֶען אוּנ זִיךְ גֶעבֶּען אַ עֵצָה וְוִיא צוּא בֶּעקוּמֶען.
נוּר וְוִיא הָאט דֶער וְוִירְט דָאס אִיז דֶער רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם
גֶעמֵיינְט אַז מֶען זָאל אִים מֶער נִיט אָנְצִיעֶן אֵיין מָאל אִיהְן
טָאג וַוייל דֶער אוֹיבֶּערְסְטֶער הָאט גִירֶעכֶענְט אַז דֶער
מֶענְטְשׁ זָאל לֶעבֶּען אַיין גֶעוֶואנְלִיכֶען לֶעבֶּען אַמִיטֶעלֶען אָן
לוּקְסוּס אָן בֶּעלֶער אָן טִיאַטֶער כְּדֵי עֶר זָאל זַיין קָאפְּף
נִיט דַארְפֶען צוּפִיהְל מַאטֶערֶען אוּנ שְׁוִוינְדְלֶען עֶר זָאל
נִיט דַארְפֶען דְרֵייעֶן דֶעם אֵיידֶעלֶען זֵייגֶער עֶר זָאל קֶענֶען
אוֹיסְלֶעבֶּען דִיא יָאהְרֶען גְלִיקְלִיךְ אוּנ צוּפְרִידֶען. אָבֶּער
וָואס טוּט מֶען אַז עֶס אִיז אַרַיין גִיפַאלֶען נִיט אִין קַיין גוּטֶע
הֶענְד, בַּייא אַיין נַארֶעשֶׁען מֶענְשֶׁען עֶר וֵוייס נִיט וְוִיא
צוּא הַאלְטֶען דִיא מַאשִׁינֶע, עֶס וְוִילְט זִיךְ לֶעבֶּען אַיין
גְרוֹיסֶען לֶעבֶּען מִיט גְרוֹיסֶע זַאלְלֶען גֶעפּוּצְט מִיט גְרוֹיס-
אַרְטִיגֶע מֶעבֶּעל מִיט דִינְסְטֶען מִיט בָּאנֶעס מִיט פְּיַאנֶעס
אוּנ דִיא פַארְדִינְסְטֶען טְרָאגֶען דָאךְ נִיט.

דַאן נֶעמְט עֶר שְׁוִוינְדְלֶען מִיט עֶטְלִיכֶע גִישֶׁעפְטֶען
מִיט וֶועקְסֶעלַאךְ אוּנ מִיט וֶועמֶען דְרֵייט עֶר ? מִיט דִיא
קָאפּ מִיט זַיין מַארְךְ, עֶר דְרֵייט בִּיזְוַואנֶען מֶען הֶערְט פְּלוּצְלוּנְג
חָלִילָה אַז דֶער זֵייגֶער הָאט זִיךְ אָפּ גִישְׁטֶעלְט אִין מִיטֶען
גַאנְג אִין רֶעכְטֶען מִיטֶען לֶעבֶּען אִין רֶעכְטֶען פִיהְרֶען דִיא
וֶועלְט. נֶעמֶען אַלֶע שְׁרַייעֶן חָלִילָה אוֹיף דֶעם וִוירְט אוֹיף
דֶעם רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם וָואס אִיז דָאס פַאר אַזֵייגֶער אַז עֶר
הָאט זִיךְ אִין מִיטֶען אָפּ גִישְׁטֶעלְט. יֶעצְט פֶערְשְׁטֵייעֶן מִיר
דֶעם פָּסוּק וָואס מִיר הָאבֶּען פְרִיעֶר דֶערְמָאנְט: „כי האלהים
עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים", דֶער
רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הָאט פוּן זַיין זַייטֶע אַרוֹיס גֶעלָאזֶען דֶעם
מֶענְשֶׁען זֵייעֶר גוּט זֵייעֶר פַיין נוּר וָואס טוּט מֶען אַז זֵייא
זוּכֶען אַלֵיין גְרוֹיסֶע רֶעכֶענוּנְגֶען אִיבֶּער דִיא קְרֶעפְטֶען. אוּנ
דִיא זֶעלְבֶּע פְּרַאקְטִישֶׁע וֶוערְטֶער זָאגְט שלמה המלך ע"ה
אִין זַיין צְוֵוייטֶען וֶוערְק מִשְׁלֵי דֶעם זֶעלְבֶּען גֶעדַאנְק „אולת
אדם" אִיז דֶער גֶעדַאנְק דִיא נַארֶעשְׁקַייט פוּן מֶענְטְשֶׁען
„תסלף דרכו" פַאר קְרִימְט זַיין וֶועג אוּנ עֶס שְׁלֶעפְּט אִיהְם
אַוֶועק אִין אַלֶע הֶעלֶען אוּנ אַלֶעם עֶנְדֶע „ועל ה' יזעף
לבו" אוֹיף וֶועמֶען אִיז עֶר אִין צָארֶען אוֹיף דֶעם אַלְמֶעכְטִיגֶען
שֶׁעפְּפֶער. יֶעצְט קְלִינְגְט אוּנְז זֵייעֶר לָאגִישׁ אוּנ רִיכְטִיג
דִיא הֵיילִיגֶע וֶוערְטֶער פוּן מֶדְרָשׁ „טוב זה החיים, טוב מאוד
זה המות" דִיא גְרוֹיסֶע פִּילוּסוּפִים דִיא חֲכָמִים אוּנְזֶערֶע
הָאבֶּען אוּנְז עֶרְקְלֶערְט אִין אֵייניגֶע קוּרְצֶע פִילָאזָאפֶעשֶׁע
וֶוארְטֶער, זֵייא הָאבֶּען אוּנְז אָפּ גֶערִיסֶעוֶועט פְּרַאקְטִישׁ
רִיכְטִיג וִויא גָאלְד אוּנְזֶער גַאנְצֶען לֶעבֶּען מִיט אוּנְזֶער

גַאֲוָה׳דִיגֶע שׁוַואכְקַייט מִיט אוּנְזֶערֶע נַארִישֶׁע אוֹיפְפִיהְרוּנְגֶען אוּנְזֶערֶע קָאקֶעטֶעשֶׁע דַאמֶען מִיט זֵייֶער גְרוֹיסֶען לוּקְסוּס עֶרְקְלֶערְט זִיךְ אִין דִי גֶעצֵיילְטֶע וֶוארְטֶער , „טוב זה החיים" וֶוען דֶער מֶענְשׁ וָואס וִויל לֶעבֶּען אָן הִיט מִיט גְרוֹיסֶע פֶעדֶערֶען אָן טֶעאַטֶער אָן מָאדֶעס אָן זְשׁוּרְנַאלֶען , אַז מֶען זָאל נִיט וֶועלֶען נָאךְ טַאנְצֶען גְרֶעסֶערֶע פוּן זִיךְ דַאן אִיז זה החיים קֶען מֶען דִיא יָאהְרֶען אוֹיס לֶעבֶּען, אָבֶּער וֶוען מֶען וִויל טוב מאוד גָאר גוּט מִיט אַלֶע פֶערְגֶעניגֶען מִיט בֶּעלֶער מִיט מַאסְקֶערַאדֶען מִיט גְרוֹיסֶע הֲבָלִים אִיז חָלִילָה המות קֶען מֶען בֶּעהִיטֶע גָאט קְרִיגֶען דֶעם טוֹיט גִיךְ .

אַזוֹיא אִיז גֶעוֶוען מִיט אָדָם אוּנ מִיט חוה׳ן וֶוען זֵייא הָאט זִיךְ פֶערְוֶועלְט אִיבֶּער דִיא קְרֶעפְטֶען, דִיא זַאךְ וֶועלְכֶע מֶען הָאט זֵייא פֶערְבָּאטֶען אָט דָאס אִיז דֶער בִּילְד פוּן אָדָם׳ן מִיט חוה׳ן, זֵייֶער לוּקְסוּס הָאט זֵייא פוּן דֶער וֶועלְט אוֹיס גֶעבְּרַאכְט אוּנ צוּם גְרוֹיסֶען פִינְצְטֶערֶען אוּנְגְלִיק גִישְׁטֶעלְט אוּנ נִיט אַזוֹיא פַאר זִיךְ אַלֵיין נוּר פַאר אַלֶע נַאכְקָאמֶענְדֶע אוֹיף דֶער וֶועלְט, דֶער פַאר הָאט אוּנְזֶער הֵיילִיגֶע תּוֹרָה פֶערְבְּרֵייטֶערְט דֶעם רַאזְגַאוָואר וֶועגֶען עץ הדעת אוּם אַז דָאס זָאל זַיין אַבִּילְד אַמוּסְטֶער פַאר אַלֶעמֶען, וִויא דֶער תַּנָא זָאגְט „הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם" מִיר דַארְפֶען זִיךְ נוּר הַאלְטֶען אָן עץ החיים אָן דֶער תּוֹרָה זַיינֶען מִיר גְלִיקְלִיךְ אוּנ מִיר וֶועלֶען גֶעהן מעלה מעלה אמן .

פְּפִיהְרוּנְגֶען
ען לוּקְסוּס
זה החיים"
יט גְרוֹיסֶע
ן, אַז מֶען
דַאן אִיז זה
ר וֶוען מֶען
מיט בֶּעלֶער
חָלִילָה
גִיךְ.
ה"ן וֶוען זֵייא
דִיא זַאךְ
דֶער בִּילְד
א פוּן דֶער
פִינְצְטֶערֶען
ין נוּר פַאר
פַאר הָאט
רַאזְגַאוָואר
אַמוּסְטֶער
וה והכבוד
ר הַאלְטֶען
ד אוּנ מִיר

לפנות ע"פ האדרעססע:

О. Рабиновичу.

Поплавская ул. д. Штейнбаха.

Вильна.